

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ.

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΝΗΣΤΕΥΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ, ΚΑΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ.

S. P. N. JOANNIS

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

VULGO

JEJUNATORIS

DE PŒNITENTIA, ET CONTINENTIA, ET VIRGINITATE.

(Opp. S. Joannis Chrysostomi ed. Frontonis Dacæi, tom. I, pag. 809; ed. Savil. tom. VII, p. 641. Omisit Mont-faucon. Interpretatio est Bernardi Brixiani.

Ὁ μυχάριος Παῦλος ἀπόστολος, ὁ τῶν ἐθνῶν διδά-
 σκαλος καὶ τῆς Ἐκκλησίας γενόμενος, ὁ τῶν ὁπισθεν
 ἐπιλανθανόμενος, καὶ τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεχτεινόμενος,
 ὁ σῶμα φθαρτὸν περικείμενος, καὶ τοῖς ἀσωμάτοις
 δυνάμεσιν ἀμιλλώμενος, ὁ τὸν ὁδὸν τελείας, καὶ
 τὴν πίστιν τηρήσας, ὁ ἐν νηστεύσει διαπρέψας,
 καὶ ἐν κινδύνοις εὐδοκίμησας, ὁ ἐν λιμῷ καὶ δίψει
 εὐαρεστήσας, ὁ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ κύκλῳ μέχρι τοῦ
 Ἰλλυρικοῦ τῷ Χριστῷ διακονησάμενος, ὁ τὸν Χριστὸν
 ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα, ὁ ἐπίγειος ἄγγελος, καὶ
 οὐράνιος ἄνθρωπος, ὁ κλητὸς Ἀπόστολος, καὶ τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος δοχεῖον γενόμενος, ὁ ἕως τρίτου ἀνελθὼν
 οὐρανοῦ, καὶ τῶν ἀρρήτων, ἐκείνων ἐπακούσας ῥη-
 μάτων, ὁ μετὰ σώματος ἔτι φθαρτοῦ οἰκήσας παρά-
 λειπον, ὁ ζῆλῳ ἀσύγκριτος, ὁ πρὸς ἀγάπην πολὺς, ὁ
 τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ μεριμνητὴς, ὁ ῥήτωρ τῆς
 εὐσεβείας, ὁ τῶν ἀσθενούντων χειραγωγὸς, ὁ τῶν πι-
 στευόντων νυμφαγωγὸς, ὁ τῶν Ἰουδαίων ἑλεγχος, ἡ
 πάντων ἡμῶν σαγήνη, ὁ μετὰ νέκρωσιν διδάσκαλος,
 καὶ μετὰ θάνατον κήρυξ, ὁ δείξας ἡμῖν πῶς δεῖ εἰς
 οὐρανοὺς ἀνελθεῖν, εἰ οὗτος ὁ τοσαῦτα κεκτημένος
 πλεονεκτήματα, ὁ λέγων, Οὐδὲν ἑμαυτῷ σύννοισα,
 ἐφοδεῖτο καὶ ἔλεγε, Μὴ πως ἄλλοις κηρύξας αὐ-
 τὸς ἀδόκιμος γένημαι, τί ποιήσομεν ἡμεῖς, οἱ μὴδ'
 ὅλως κατόρθωμα πρὸς ἀρετὴν κεκτημένοι; Οὐκοῦν
 ἀγρυπνεῖν δεῖ καὶ προσεύχεσθαι ἐν παντὶ καιρῷ καὶ
 αἰτεῖν τὸν Θεόν, οὐ χρυσόν, οὐκ ἄργυρον, οὔτε ὅλως
 πλοῦτον ἐπίγειον, ἀλλὰ μόνον τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
 ρανῶν, καὶ εὐφραίνεσθαι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ. Ἄλλοι εὐ-
 φραινέσθωσαν ἐπὶ πλούτῳ· Ἄλλοι ἐπὶ ὑγείᾳ· Ἄλλοι
 ἐπὶ εὐπαιδείᾳ, καὶ δόξῃ· ἡ δὲ παρθένος, ἐπὶ τῷ Κυ-
 ρίῳ· ἵνα καὶ τὸν ἔπαινον σχῇ παρ' αὐτοῦ, λέγουσα
 τῷ Θεῷ· Παρὰ σοῦ ὁ ἔπαινός μου. Οὐδὲν αἰσχρό-
 τερον, ἢ δυσειδέστερον ψυχῆς ἐμπαθοῦς· ὅθεν δεῖ

A Si beatus Paulus apostolus gentium, doctor et
 Ecclesiae constitutus, posteriorum oblitus et in an-
 teriora se extendens, corpus corruptibile indutus,
 et incorporeis colluctans potestatibus: qui cursum
 consummavit, et fidem servavit¹: qui in jejuniis
 excelluit, et in periculis celebris factus est: qui in
 fame, et in siti acceptus fuit², qui ab Jerusalem in
 circuitu usque ad Illyricum Christo servivit³, Chri-
 stum in seipso habens loquentem, terrestris angelus,
 et coelestis homo, vocatus Apostolus, et sancti Spi-
 ritus receptaculum factus: qui usque ad tertium
 caelum ascendit, et ineffabilia illa audivit verba⁴:
 qui in corpore adhuc corruptibili paradysum habi-
 tavit, zelo incomparabilis, charitate magnus, Eccle-
 siarum Dei sollicitus curator, orator pietatis, im-
 becillum deductor, credentium promubus, Judeo-
 rum redargutio, nostri omnium sagena, post mor-
 tificationem doctor, et post mortem praeco, qui no-
 bis demonstravit, quomodo in caelos ascendere
 oporteat: si hic, inquam, tot possidens privilegia, di-
 cens: *Nihil mihi ipsi conscius sum*⁵ timebat et di-
 cebat: *Ne forte dum aliis praedicavero, ipse reprobus*
*fiam*⁶: quid faciemus nos, nullum ad virtutem in-
 crementum adepti? Igitur vigilare oportet, et orare
 in omni tempore, et a Deo petere, non aurum, non
 argentum, nec omnino divitias terrenas, sed solum
 caelorum regnum, et in Domino gaudere. Alii lae-
 tentur in divitiis, alii in sanitate, alii in doctrina et
 gloria: virgo autem in Domino, ut et ab ipso
 laudem habeat, dicens Deo: *Apud te laus mea*⁷.
 C Nihil turpius, aut informius animae vitiiis obnoxia.
 Unde animae pulchritudinem providere convenit, et
 dicere: *Domine, in voluntate tua presta decori meo*
*virtutem*⁸: ut et sponsus interiorem tuam speciem

¹ II Tim iv, 6 seqq. ² II Cor. xi, 25-27. ³ Rom. xv, 19. ⁴ II Cor. xii, 2-4. ⁵ I Cor. iv, 4. ⁶ I Cor. ix, 27. ⁷ Psal. xxi, 26. ⁸ Psal. xxix, 8.

conspicatus dicat : *Tota pulchra es, et macula non est* A προνοεῖσθαι κάλλους ψυχῆς καὶ λέγειν· Κύριε ἐν τῷ
in te⁹.
ἵνα καὶ ὁ νυμφίος ἰδὼν σου τὴν ἑνδον εὐμορφίαν εἴπῃ· Ὁλη καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἐστὶν
ἐν σοί.

Sed vide etiamsi virtutem præstiteris, ne extollaris in specie tua, ne forte propter superbiam tuam avertatur Deus, et elatio tua redarguatur. Quid enim condignum his sustinere potes, quæ propter te Christus sustinuit? Humiliavit seipsum ut homo¹⁰, te pretioso sanguine redemit: qui dat escam omni carni, jejunavit propter te: qui mellis dulcedinem creavit, fel gustavit propter te: qui cælum stellarum cœtu coronavit, spinis propter te coronatus est, et usque ad mortem obediens factus est¹¹: igitur in his non lætari, sed plangere convenit, et credere dicenti: *Quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini*¹²: ut quæ in die fecimus, in nocte meditati gemamus. Ita compunctus Achab vestem scidit, et indutus est sacco, et ploravit: et B quid Dominus? *Non inducam*, inquit, *malum ejus in diebus ipsius*¹³. Propterea et Salvator ait: *Beati qui lugent*¹⁴, non mortuum, non jacturam, sed peccatum ut dicat, sicut David inquit: *Lavabo per singulas noctes lectum meum; lacrymis meis stratum meum rigabo*¹⁵; et rursum: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam*¹⁶. Ablue lacrymis peccatorum sordes, frontem verbera, pulsa pectus, in sensum veni eorum quæ peccasti. Si per oculos captus es, sicut olim David male apertis fenestris¹⁷; si contra animam tuam oculi tui fuerunt, conclude in gemitu oculum, quem male in lascivia reserasti; peccatorum enim consuetudo lapsum in pejus trahit. Si purum habes vestimentum, ne ambules omnino, ne quo modo sordidetur. Si primam, C secundam, et tertiam contempseris maculam, cum vestimentum habeas sordidum, non amplius grave videtur, licet totum fiat lutum. Quid igitur? orationibus opus est, nequando offendamus ad lapidem pedem nostrum, ut angelus Domino in circuitu nostro castra metatus nos liberet, et ita dicere possis: *Angelus eripiens me ab hominibus malis*¹⁸: ut te quoque vocet angelus, qui vocavit Abraham. Amant enim angeli eos, qui Dominum suum diligunt: *Sumite psalmum, et date tympanum, psalterium jucundum cum cithara*¹⁹. Unum capit, et tria exigit; ex tribus enim constituti sumus, ut dicit Paulus²⁰, *Ut integrum sit corpus, et anima, et spiritus*: psalterium quidem est spiritus, et cithara est anima: tympanum autem ut sit tympanum, pellem habet mortuam: igitur mortifica corpus, ut in tympano et choro laudes Deum. Christus pro te dedit corpus ad deludendum: vide ne dicas, quid utilitatis in sanguine meo? Quid enim secundum meritum Christi talia pro nobis passi perficere possumus? Sis igitur planta fructuosa, ut Deum laudes, pro viribus tuis fructifica. Si non potes perfectum ferre fructum

Ἀλλὰ βλέπε, κἂν κατορθώσης τὴν ἀρετὴν, μὴ ἐπαρ-
θῆς ἐπὶ τῷ κάλλει σου, μὴ ποτε διὰ τὴν ὑπεροφίαν σου,
ἀποστραφῇ ὁ θεός, καὶ ἐλεγχθῇ σου τὸ ἔπαρμα. Τί
γὰρ κατ' ἀξίαν δύνασαι ὑπομείναι, ὧν Χριστὸς ὑπ-
έμεινε διὰ σέ; ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν ὡς ἄνθρωπος τιμῇ
αἵματι αὐτοῦ ἡγάρασέ σε· ὁ διδούς τροφὴν πάσῃ
σαρκί, ἐνήστευσε διὰ σέ· ὁ τὴν γλυκύτητα τοῦ μέλι-
τος δημιουργήσας, χολῆς ἐγεύσατο διὰ σέ· ὁ στέ-
ψας τὸν οὐρανὸν τῷ χορῷ τῶν ἁγίων, ἀκύνθαις
ἐστέψατο διὰ σέ, καὶ μέχρι θανάτου ὑπήκουσεν γέγο-
νεν· οὐκοῦν πρὸς ταῦτα οὐκ εὐφραίνεσθαι, ἀλλὰ
κόπτεσθαι δεῖ, καὶ πείθεσθαι τῷ λέγοντι, Ἄ λέγετε
ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν
κατανύγητε· ἵνα ἅπερ ἐν ἡμέρᾳ ἐπράξαμεν, ἐν τῇ
B νυκτὶ ἀναλογισάμενοι στενάξωμεν· οὕτως κατανυ-
γείς Ἀχάβ διεβρόχηε τὴν ἐσθῆτα, καὶ νηστεύσας
περιεζώπατο σάκκον, καὶ ἐκλαυσε· καὶ τί ὁ Κύριος;
Οὐκ ἐπάξω, φησὶ, τὴν κακίαν αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡμέ-
ραις αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωτὴρ φησὶ· Μακά-
ριοι οἱ κλαίοντες, οὐ τὸν νεκρὸν, οὐ τὴν ζημίαν,
ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα ὡς ὁ Δαβὶδ λέγει· Αὐούσω
καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί
μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω· καὶ πάλιν, Διεζέ-
δους ὑδάτων κατέδυσαν οἱ ὀφθαλμοί μου, ἐπεὶ
οὐκ ἐφύλαξα τὸν νόμον σου. Ἀπόπλυνον διὰ τῶν
δακρύων τὸν ῥύπον τῶν ἁμαρτημάτων· κροῦσον τὸ
μέτωπον· τύψον τὸ στήθος· εἰς αἰσθησὶν ἐλθέ ὧν
ἡμάρτηκας. Εἰ ἐθηράθης ποτὲ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν,
ὡς ὁ Δαβὶδ ποτε κακῶς ἀνοίξας τὰς θυρίδας· εἰ
C κατὰ τῆς ψυχῆς σου οἱ ὀφθαλμοί σου ἐγένοντο, ἀπό-
κλεισον ἐν τῷ στεναγμῷ τὸ δῆμα τὸ κακῶς θεωρούμε-
νον. Ἡ γὰρ συνήθεια τῶν ἁμαρτημάτων ἐπὶ τὸ χεῖ-
ρον ἄγει τὸν ἐκπεπτωκότα· καθαρὸν ἔχεις ἱμάτιον,
μὴ πάτει καθόλου, μὴ πως ῥυπωθῇ. Ἐὰν καταφρο-
νήσης πρώτου καὶ δευτέρου καὶ τρίτου σπίλου, λοι-
πὸν, ὡς ῥυπαρὸν ἔχων ἱμάτιον οὐκ ἐτι ξενίζῃ κἂν
ὅλον βόρβορος γένηται. Τί οὖν ἐστίν; εὐχῶν χρεῖα,
μὴ ποτε προσκώψωμεν πρὸς λίθον τὸν πόδα ἡμῶν·
ἵνα ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ κύκλῳ ἡμῶν παρεμβάλλων,
ῥύσῃται ἡμᾶς, καὶ οὕτω δυνήθῃς εἰπεῖν· Ὁ ἄγγε-
λος ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν· ἵνα καὶ
σὲ καλέσῃ ὁ ἄγγελος ὁ καλέσας τὸν Ἀβραάμ. Φε-
λουσί γὰρ οἱ ἄγγελοι τοὺς ἀγαπῶντας αὐτῶν τὸν
D Δεσπότην· Λάβετε, λέγει, ψαλμὸν καὶ δότε τύμπα-
νον, ψαλτήριον τετραπλὸν μετὰ κιθάρας. Ἐν λαμ-
βάνει, καὶ τρία ἀπαιτεῖ· ἐκ γὰρ τριῶν συνεστήκα-
μεν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, Ἐν ὁλόκληρον ἡμῶν ἢ
τὸ σῶμα, καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα· τὸ μὲν ψαλτήριον
τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ κιθάρα· τὸ δὲ τύμπανον, ὡς
εἶναι τύμπανον δέρμα ἔχει νεκρὸν· νέκρωσον οὖν τὸ
σῶμα, ἵνα ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ αἰνῇς τὸν θεόν· Χρι-
στὸς ὑπὲρ σοῦ ἔδωκε τὸ σῶμα ἀτιμασθῆναι· βλέπε μὴ

⁹ Cant. iv, 7. ¹⁰ Philipp. ii, 8. ¹¹ ibid. ¹² Psal. iv, 5. ¹³ III Reg. xxi, 27-29. ¹⁴ Matth. v, 5.
¹⁵ Psal. vi, 7. ¹⁶ Psal. cxviii, 136. ¹⁷ II Reg. xi, 2 seqq. ¹⁸ Gen. xlviii, 16. ¹⁹ Psal. lxxx, 3.

εἴπης· Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου. Τί πρὸς ἀξίαν τοῦ τοιαῦτα ὑπομείναντος δι' ἡμᾶς δυνάμεθα διαπράξασθαι; Γενοῦ τοίνυν φυτὸν καρποφόρον, ἵνα εὐλογῇς τὸν Θεόν, κατὰ τὴν δύναμιν σου καρποφόρησον. Εἰ μὴ δύνασαι τὸ τέλειον τὸ ἐν ἑκατόν· καὶ ἐξ ἡμισείας, τὸ ἐν ἐξήκοντα. Εἰ δὲ καὶ τοῦτό σοι βαρὺ, καὶ τὸ τρίτον τοῦ τελείου τὸ ἐν τριάκοντα μόνον ὁ δύνασαι καρποφόρησον, ἵνα μὴ ὡς ἄκαρπος εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθῇς. Εἰ μὴ ἔχεις χρυσίον καὶ ἀργύριον τὰς καλὰς πράξεις, καὶ μηδὲ ξύλα χόρτον ἢ καλάμην τὰ τοῦ πυρὸς ὑπεκκαύματα, βλέπε μὴ στήσης σεαυτῷ στήλην, ὃ ἐμίσησεν ὁ Κύριος· ἐποίησε γὰρ καὶ Ἰακώβ τῷ μνημείῳ Πατὴρ στήλην, ἀλλ' οὐκ ἐμίσησεν ὁ Κύριος· βλέπε μὴ στή σου ὁ λογισμὸς ὥσπερ εἰδωλὸν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως κατήγορός σου γινόμενος· μὴ ἄρξῃ τότε ἀνευ μαρτύρων ἐλέγχεσθαι, καὶ ἀνευ ἀποδείξεως ὁμολογήσης ἐπιγινώσκων ἃ ἐπραξας, καὶ ὅσα ἐλάλησας ἐξ ἀπροσεξίας· κλαῦσον πρὸ καιροῦ, ἵνα μὴ ἐκεῖ ἀκούσης, Νῦν μετανοεῖς, ὅτε οὐκ ἔστι καιρὸς μετανοίας· ἕως καιρὸν ἔχομεν, ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθόν· ἐάν τι ἀπολέσωμεν, ἄλλο τι εὑρεῖν δυνάμεθα τυχόν. Καιρὸν δὲ ἐάν ἀπολέσωμεν, ἄλλον εὑρεῖν οὐ δυνάμεθα· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος νοσητῶν λέγει· Ἔως καιρὸν ἔχομεν, ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθόν. Κλαύσωμεν ὑπὲρ ὧν ἡμάρτομεν· κατασταξώμεν δάκρυον ἐπὶ παρειάς, καὶ τὸ στήθος κρούσωμεν, ἵνα ἐκεῖ τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων ἐκφύγωμεν. Κλαύσωμεν, ὡς ἐκλαίει ὁ Δαβὶδ, ἵνα μακαρισθῶμεν ὥσπερ καὶ ὁ Δαβὶδ. Οὐ γὰρ μόνον ἐκλαίει, ἀλλὰ καὶ ἡγρύπνει, καὶ τὴν κλίνην κατέδρεχε. Μίαν νύκτα ἠνόμησε, καὶ καθ' ἑκάστην ἐδάκρυε νύκτα, πάντα τοιαῦτα ἐξομολογούμενος· ὅτι δέδωκάς μοι ὀφθαλμούς, ἵνα σου βλέπω τὸ φῶς, ἐγὼ δὲ ἴδον ἐν τούτοις κακῶς· Ἐπλανήθην ποτὲ θεασάμενος κακῶς, καὶ ἐπσιδῆ κακῶς ἠνοιξα τὰς θυρίδας, διὰ τοῦτο αὐτὰς τοῖς δάκρυσιν ἀποπλύνω· οὕτως οὖν δεῖ κλαίειν, καὶ ἀποπλύνειν τὸ ὄμμα τὸ κακῶς θεασάμενον. Καὶ σὺ οἶδας τὸ τραῦμα, ἐπέγνως τὴν ἰατρείαν, ἀσφαλίσου τῆς ψυχῆς σου τὰς θυρίδας· οὐ μόνον δὲ τὸ ὄμμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκοὴν καὶ τὸ στόμα· αὗται γὰρ αἱ θυρίδες εἰσὶ, δι' ὧν κατὰ γνώμην ἐξέρχεται εἴτε ἀγαθὰ, εἴτε πονηρά. Βλέπε μὴ θάνατος ἀναβῇ σοι διὰ τῶν θυρίδων σου, ἀλλ' αἰ εἰστωσάν σοι ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αἱ τῆς σεμνότητος ἐντολαί, ἐπὶ τὰ ὦτα, καὶ αἱ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν διαταγαί· ἐν τῷ στόματί σου αἱ ὕμνωδαί, καὶ ἡ μελέτη τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. Ταύτας τὰς θυρίδας ἀνοίγειν μὲν τῷ Θεῷ, ἀποκλείειν δὲ τῇ ἀμαρτίᾳ. Λέγε καὶ σὺ κατὰ τὴν ἁγίαν ψυχὴν ἐκείνην, *Εἰπα, ἀναβήσομαι ἐπὶ τῷ φοίνικι κρατῆσαι τῶν ὑψέων αὐτοῦ*· τὴν ὀρθότητα ἀγαπῶσα καὶ λευκὴν ἔχουσα τὴν καρδίαν, καὶ ἐπὶ οὐράνια ἀγαθὰ ἀνατρέχουσαν, καὶ μὴ μόνον περὶ τὰ γῆινα περισπωμένην. Βλέπε, μὴ σκόλοπας ἐχέτω σου ὁ φοῖνιξ τοὺς κατὰ τῆς ἀμαρτίας ἐλέγχους· *Δόξοι γὰρ σοφῶν ὡς τὰ βούκεντρα*· ἵνα εἰ ἐκ τούτων κεντούμενοί, κατανύσσωνται τὴν καρ-

A unum centum, saltem dimidium unum sexaginta : si vero et hoc tibi grave, vel tertium perfecti, unum triginta : tantum quod potes fructifica, ne velut infructuosus in ignem immittaris. Si vero non habes aurum et argentum, bonas operationes· et si neque ligna, fenum et stipulam vide, ne statuas tibi ipsi statuam; quod odit Dominus. Erexit enim et Jacob in Rachelis monumento titulum; sed non odit Dominus. Vide ne stet ratiocinatio tua tanquam statua in iudicii die accusatrix tua facta²¹: ne tunc incipias sine testibus argui, et sine demonstratione confitearis, quæ ex ignorantia fecisti; et locutus es, agnoscens. Luge ante tempus, ne illic audias : Nunc pœnitentiam agis, cum non est pœnitentiæ tempus: *Donc tempus habemus, operemur bonum*²². Aliud quodcunque forte possumus invenire : tempus autem si amittamus, aliud invenire non possumus. Propterea Paulus quoque commonens, dicit : *Donec tempus habemus, operemur bonum*. Lugeamus pro his quæ peccavimus, distillemus lacrymam in genas, et pectus tundamus, ut illic dentium stridorem effugiamus. Lugeamus, ut lugebat David, ut beatificemur, sicut et David²³. Non enim tantum lugebat, verum et vigilabat, et lectum rigabat. Unam noctem in iniquitate duxit, et per singulas lugebat noctes, penitus talia confitens : Dedisti mihi oculos, ut videam lucem tuam, ego autem his male prospexi. Erravi aliquando male intuitus, et quia male fenestras aperui, propterea lacrymis ipsas abluo. Sic igitur oportet lugere, et oculum male conspicatum lavare. Et tu vulnus nosti, agnovisti medicinam, animæ tuæ januas munire festina : non oculum tantum, verum et aures et os. Istæ enim sunt fenestræ, per quas pro sententia vel bona prodeunt, vel mala. Vide ne mors ascendat tibi per fenestras tuas, sed sint tibi semper in oculis honestatis mandata, in auribus Dei præceptorum statuta : in ore, laudum cantica, et Antiochi Novique Testamenti meditatio. Has fenestras Deo quidem aperire, sed peccato occludere debemus. Dic tu quoque secundum illam sanctam animam : *Dixi : Ascendam palmam ad tenendum sublimitates ejus*²⁴, rectitudinem amans, et mundum habens cor, et ad cœlestia bona currens, nec circa terrena tantum distractum. Vide ne stimulos habeat palma tua, contra peccatum redargutiones : *Sermones enim sapientum, tanquam boum stimuli*²⁵; ut qui his punguntur, corde compungantur, et omni peccato abstineant : sed diligenter ipsius altitudines retine, ut sine ruina perman eas continue ventorum incursus ferens insurgentes suo tempore tentationes. Versare semper in divinis Scripturis : sicut enim vinum dum bibitur, tristitiam sedat, et cor commutat in lætitiā : sic et spirituale vinum dum bibitur, in lætitiā convertit animam tuam. Semper Dei recordare dicens cum Davide : *Providebam Dominum in conspectu meo semper : quoniam a dextris est mihi, ne commovear*²⁶.

²¹ Thess. v, 25. ²² Rom. xiv, 12. ²³ Galat. vi, 10. ²⁴ Psal. vi, 7-9. ²⁵ Cant. vii, 8. ²⁶ Eccles. xii, 11. ²⁷ Psal. xv, 8.

τους, τοὺς δὲ ἀποκλεισμένους τῆς θύρας μετὰ πολὺν A
τῆς παρθενίας τὸν κόπον. Θεώρει τοὺς μὲν ὡς τὰ
ζιζάνια δεσμουμένους, καὶ εἰς τὸν κλίβανον βαλλο-
μένους· ἄλλους τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν δεδεσμέ-
νους, καὶ εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος ἀποφερομένους,
καὶ ἄλλους τῷ ἀκοιμήτῃ σκώληκι καὶ τῷ κλαυθμῷ
καὶ τῷ βρυγμῷ τῶν ὀδόντων παραδιδόμενους· τὸν
μὲν, περὶ ἀκαίρου γέλωτος κρινόμενον, τὸν δὲ ὅτι
ἠδίκησε τὸν πλησίον, ἢ ὅτι τὸν ἀδελφὸν ἐσχανθάλισε·
τὸν μὲν ὑπὲρ ἀδελφῶν ἀμαρτημάτων κρινόμενον, τὸν
δὲ ὑπὲρ ἀργοῦ ῥήματος εἰσπραττόμενον δίκας· τὸν
μὲν ὑπὲρ κακῆς γνώμης κρινόμενον, τὸν δὲ ὑπὲρ
λοιδορίας τῆς βασιλείας ἀποκλειόμενον· τὸν μὲν ὑπὲρ
σχύνῃν αἰώνιον ἀνιστάμενον· τοὺς δὲ τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ στερουμένους καὶ ἀκούοντας· Ἀμὴν·
λέγω ὑμῖν οὐδέποτε ἐγνων ὑμᾶς· ὅτι διεπράξαντο, ὧν ὁ Χριστὸς ἀπηγόρευσε.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων ποταποὺς δεῖ ἡμᾶς B
εἶναι, ἢ ποταπὰ φέρειν δάκρυα καὶ λέγειν· *Τίς δώ-
σει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου
πηγὴν δακρύων, καὶ κλαύσομαι τὰ ἀμαρτήματα
ἡμέρας καὶ νυκτός; Ἀλλ' ἵνα τὴν προσδουκωμένην
κόλασιν διαφύγωμεν, δεῦτε προφθάσωμεν τὸ πρόσ-
ωπον Κυρίου ἐν ἐξομολογήσει, καὶ τοῦ βίου ἐπι-
μελεία τοὺς ἱλασμοὺς τοῦ Δεσπότη Θεοῦ καλεσώ-
μεθα. Ἐν γὰρ τῷ ᾄδῃ, φησὶν, τίς ἐξομολογήσεται
σοι; Πάντα διπλᾶ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός· δύο ὀφθαλ-
μοὺς, δύο ὦτα, δύο χεῖρας, δύο πόδας. Ἐάν οὖν ὁπό-
τερον βλαθῇ, διὰ τοῦ ἐτέρου τὴν χρεῖαν παραμυ-
θούμεθα· ψυχὴν δὲ μίαν ἡμῖν ἔδωκεν, ἐάν ταύτην
ἀπολέσωμεν, μετὰ τίνος συμβιώσομεν; Ταύτης οὖν
πρόνοιαν ποιησώμεθα, μηδὲν τῆς αὐτῆς σωτηρίας
προκρίνοντες, ἐπεὶ καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ συγχρινομένη C
τῷ σώματι καὶ συναπολογουμένη καὶ συμπαριστα-
μένη ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐάν εἴπῃς
τότε, ὅτι Χρήματά με ἐδελέασαν, ἐρεῖ σοι ὁ δικα-
στής· Οὐκ ἤκουσας· Τί τὸ ὄφελος, ἐάν τις τὸν
κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ
ζημιωθῇ; Ἐάν εἴπῃς, ὅτι Ὁ διάβολός με ἠπάτησεν,
ὅτι Ὁ ὄφις ἠπάτησέν με.*

Ταῦτα τοίνυν κατὰ νοῦν ἔχοντες, δεῦτε διαναστή-
σωμεν ἐκυτοὺς πρὸ τοῦ συσκοτάσαι, πρὶν ἔλθειν τὴν
ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην, καὶ ἐπιφανῇ, περὶ ἧς
ὁ προφήτης λέγει· *Ἰδοὺ ἔρχεται, καὶ τίς ὑποστή-
σεται; ἢ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ;*
Φοβερὰ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ὁμίχλης σκότους. Ἀλλ' ἐρεῖς·
Πῶς ἄρα ἐστὶν ἐκφυγεῖν τὰ προειρημένα κακά; Ἐγώ
σοι λέγω· οὐκ ἂν μόνον τὸ σῶμά σου φυλάξαις κα-
θαρόν, ἀλλ' ὅταν κακῶς παθοῦσα εὐεργετήσῃς, ἐάν D
διαβληθεῖσα, φιλοσοφήσῃς· ἐάν λοιδορηθεῖσα, εὐλο-
γήσῃς· ὅταν νηστεύσασα, μὴ μεγαλοφρονήσῃς· οὐ
γὰρ ἀποχὴ βρωμάτων, ἀλλ' ἀποχὴ ἀμαρτημάτων
ἐργάζεται τὴν νηστείαν. Ἐρεῦνα δὲ τὰς Γραφάς.
Βλέπε πῶς πρῶτον ῥάβδον καρυῖνην ὁρᾷ ὁ προφή-
της, εἶτα λέβητα ὑπεκκαίόμενον, δεικνύς ὅτι τὸν μὴ
ἀνεχόμενον τῆς ῥάβδου τὸ παράδειγμα, δέχεται τὸ
πῦρ. Οὕτω διὰ Μωϋσέως τότε κατεδείκνυε τὸν στύ-
λον τοῦ πυρὸς βοῶν διὰ τῶν πρaxyμάτων, ὡς ὁ μὲν

et luctui, et dentium stridori traditos; hunc quidem
de intempestivo risu judicari: hunc vero quod pro-
ximum affecit injuria, vel quod fratrem scandaliza-
vit; hunc quidem de occultis damnari criminibus;
ab hoc vero de otioso verbo pœnas exigi: hunc qui-
dem de mala sententia judicium subire; hunc ve-
ro propter convicium regno excludi: quemdam au-
tem propter servatam iram intolerabilia patientem;
illum vero in ignominiam resurgentem æternam:
hos autem Christi cognitione privari, et audire:
*Amen dico vobis, nescio vos*³², quoniam fecerunt
quæ Christus prohibuit.

His igitur sic se habentibus, quales nos oportet
esse, vel quales emittere lacrymas, et dicere: *Quis
dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacry-
marum, et plorabo peccata die ac nocte? Sed ut ex-
spectatam effugiamus pœnam, venite, præoccupemus
faciem Domini in confessione*³³, vitæ diligentia
propitiationes Domini Dei invocemus. *In inferno
namque, ait, quis confitebitur tibi*³⁴? Omnia nobis
duplicita Deus dedit, duos oculos, duas aures, duas
manus, duos pedes; si igitur horum alterum læda-
tur, per alterum necessitatem consolamur: animam
vero dedit unam nobis: si hanc perdiderimus, qua-
nam vivemus? Hujus igitur curam habeamus, nihil
ipsius saluti præferentes: quoniam hæc etiam est,
quæ cum corpore judicatur, et simul defenditur, et
comparet ante Christi tribunal. Si tunc dixeris: pe-
cuniæ me allexerunt, dicet tibi Judex: Non audisti:
*Quæ utilitas, si quis totum mundum lucretur, ani-
mæ autem suæ detrimentum patiatur*³⁵? Si dixeris:
diabolus me decepit; dicet ubi et ipse quod nihil
profuit Evæ, quia dixit: *Serpens me decepit*³⁷,
ἐρεῖ σοι ὁ αὐτὸς ὅτι οὐδὲν τὴν Εὐαν ὦνησε τὸ εἰπεῖν,

Hæc igitur mente tenentes, venite, excitemus nos
ipsos, priusquam obumbremur, priusquam veniat
dies Domini magnus, et appareat, de quo propheta
dicit: *Ecce venit, et quis sustinebit? vel quis tolera-
bit diem adventus ejus*³⁸? Tremenda dies illa tu-
multus, et tenebrarum. Sed dices: Quomodo igitur
licet prædicta mala effugere? Dicam: non tantum
corpus tuum custodias purum, sed cum mala passa
benefeceris, si accuseris, continens sis et patiens.
Cum jejunaveris, ne glorieris: non enim ciborum
abstinentia jejunium operatur, sed abstinentia pec-
catorum. Scrutare enim Scripturas. Vide quomodo
primum virgam nuceam videt propheta, postea le-
betem succensum, demonstrans quod non susti-
nentem virgæ castigationem ignis suscipit³⁹. Sic
et per Moysen demonstrabat ignis columnam⁴⁰,
rebus clamans quod legem audiens, videt lucem,
inobediens autem suscipit ignem. Legite Salvatoris

³² Matth. xxv, 12. ³³ Jerem. ix, 1. ³⁴ Psal. xciv, 1, 2. ³⁵ Psal. vi, 6. ³⁶ Matth. xvi, 26.
³⁷ Gen. iii, 13. ³⁸ Malach. iii, 2. ³⁹ Jerem. i, 11-15. ⁴⁰ Exod. xiii, 21.

Scripturas, et discite, quomodo nos hinc illuc migrantes adjuvare potest nemo. Non frater fratrem redimet ex interminabilibus tormentis: non amicus amicum, non parentes filios, non filii parentes. Et quid dico homines miserrabiles, cum neque, si Noe veniat, et Job, et Daniel, tum judicantem exorare possint⁴¹? Sed dicis: Unde horum demonstratio? Vide non indutum veste nuptiali ex sponsali domo expulsum, et neminem pro illo intercedentem⁴²: vide talentum habentem creditum, et non negotiatum, ideoque in tenebras detrusum, et quomodo pro ipso supplicat nemo⁴³. Respice mihi quinque virgines exclusas, et æquales pro ipsis non deprecas⁴⁴: quas et stultas Christus nuncupavit, quoniam post calcatas voluptates, post extinctam concupiscentiæ fornacem. Post jejunium, et lectum humi stratum, et vigilias, tunc stultæ sunt inventæ. Et merito quidem. Propterea quod servato magno virginitatis munere, mandatum humilitatis parvum non custodierunt. Vide mihi in judicii die judicem oves a dextris constituentem, et infructuosos hædos a sinistris⁴⁵, et a dextris quidem positos dicentem: *Venite, benedicti Patris mei, accipite paratum vobis regnum*⁴⁶; a sinistris vero positos in tenebras exteriores repellentem, et ejectis posse succurrere neminem. Verus enim Sermo dicens: *Ecce homo et opus ejus*. Audisti quomodo dives ille nunquam Lazari misertus, in ultionis loco tostus aquæ stillam sumere optavit⁴⁷? Cognovisti quomodo nec ipse Abraham supplicis tormenta lenire potuit? Quin igitur posthac nobis ipsis succurrentes, priusquam adumbremur, Deo gloriam damus. Melius hic per jejunium linguam arescere, quam ipsam humidam servare, et illic rorem concupiscere, et non accipere, et immortaliter torreretur. Parvis hic laboribus magna repellamus tormenta. Cogita quod trium dierum febrem hic non toleramus. Si judicium pœnas cernentes obruimur, et hoc vix quinquaginta annorum addicant supplicio: quale est igitur Christi tribunal, non tantum in quinquaginta annos, sed in infinita protendens sæcula pœnam? Ingrediamur itaque per angustam portam⁴⁸, ut latam effugiamus, scientes quod velut somnium sunt omnia sensibilia, et generationi supposita sunt et corruptioni. Licet enim corporis fortitudinem habeamus, ipsam dejecit ægritudo, lætitiā excipit tribulatio, pulchritudini succedit senectus. Si mensa lauta fruamur, superveniens vesper voluptatem dissolvit. Et quod generaliter præsentia sint aranea imbecilliora, et somniis fallaciora, propterea et Salvator beatos esse dixit tribulatos, ne jucundorum voluptas fruentem in se retineret.

Igitur sicut audiit Abraham: *Exi de terra tua*⁴⁹, et exivit: exeamus et nos ex affectione consuetæ,

ἀκούσας τοῦ νόμου βλέπει τὸ φῶς· ὁ δὲ παρακούσας, δέχεται τὸ πῦρ. Ἀνάγνωτε τὰς τοῦ Σωτῆρος διδασκαλίας, καὶ μάθετε, ὅπως ἀπελθοῦσιν ἡμῖν ἐκεῖ οὐδεὶς ἡμῖν βοηθῆσαι δύναται. Οὐκ ἀδελφὸς ἀδελφὸν λυτροῦται ἐκ τῶν ἀκαταπαύστων βασάνων· οὐ φίλος, φίλον, οὐ γονεὺς τέκνα, καὶ τί λέγω ἀνθρώπους οἰκτροὺς, ὅποτε οὐδὲ ἐὰν Νῶε ἔλθῃ καὶ Ἰωὺβ καὶ Δανιήλ, οὐ μὴ δυσωπήσουσι τὸν δικάζοντα τότε; Ἄλλ' ἐρεῖς· Πόθεν ἡ ἀπόδειξις τούτων; Βλέπε τὸν μὴ ἐνδεομένον ἐνδομα γάρου ἀπὸ τοῦ νυμφῶνος ἐκδιλλόμενόν, καὶ μηδένα ὑπὲρ ἐκείνου προσθεύοντα· ὅρα τὸν τὸ τάλαντον πεπιστευμένον, καὶ μὴ ἐμπορευσάμενον, εἰς τὸ σκότος πεμπόμενον· καὶ πῶς ὑπὲρ αὐτοῦ οὐδεὶς παρεκάλεσεν. Ὅρα μοι τὰς πέντε παρθένους ἀποκλειόμενας, καὶ τὰς ὁμήλικας μὴ ἀξιώσας ὑπὲρ αὐτῶν, ἃς καὶ μωρὰς ἀπεκάλεσεν ὁ Χριστὸς, διότι μετὰ τὸ παθεῖν τὰς ἡδονὰς, μετὰ τὸ σθέσαι τὴν κάμινον τῆς ἐπιθυμίας, μετὰ νηστείας καὶ χαμευνίαν καὶ ἀγρυπνίαν, τότε μωραὶ εὗρηται. Καὶ μάλα εἰκότως. Διότι τὸ μέγα ὄψρον τῆς παρθενίας τηρήσασαι, τῆς φιλανθρωπίας τὸ μικρὸν οὐκ ἐφύλαξαν. Βλέπε μοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως τὸν κριτὴν ἰστώντα τὰ πρόβατα ἐκ δεξιῶν, καὶ τὰ ἄκαρπα ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων, καὶ τοῖς μὲν ἐκ δεξιῶν λέγοντα· Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν· τοὺς δὲ ἐξ ἀριστερῶν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον ἀποπέμποντα, καὶ μηδένα τοῖς ἀπαγομένοις βοηθῆσαι δυνάμενον· ἀληθὴς γὰρ ὁ λέγων· Ἴδού ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Ἦκουσας πῶς ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ὁ μηδέποτε ἐλεήσας τὸν Λάζαρον, εἰς τὸν τόπον τῆς κολάσεως τηγανιζόμενος, ψεκάδα ὕδατος ἐπεθύμησε λαθῶν; ἔγνωσ πῶς αὐτὸς Ἀβραάμ ἐξιλεώσασθαι τῶν βασάνων τὸν ἰκέτην οὐ δεδύνηται τότε; Οὐκοῦν ἀπεντεῦθεν ἑαυτοὺς βοηθοῦντες δῶμεν δόξαν τῷ Θεῷ, πρὸ τοῦ συσκοτάσαι. Βέλτιον ὥδε διὰ νηστείας ξηρᾶναι τὴν γλῶσσαν, ἢ τηρῆσαι αὐτὴν ὑγρὰν καὶ ἐπιθυμοῦσαν ἐκεῖ βανίδος καὶ μὴ λαμβάνουσαν, καὶ ἀθάνατα τηγανίζεσθαι. Μικροῖς πόνοις ἐνταῦθα, μεγάλας βασάνους ἀποκρουσώμεθα. Ἐννόησον ὅτι τριῶν ἡμερῶν πυρετὸν ἐνταῦθα οὐ φέρομεν· εἰ τὰς τῶν δικαστῶν κολάσεις ὁρῶντες καταδυσώμεθα, καὶ τοῦτο μόλις πεντήκοντα ἐτῶν ἐχόντιον τὴν καταδίκην· ἄρα ποταπὸν ἐστὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ δικαστήριον, τὸ μὴ μόνον εἰς πεντήκοντα ἔτη, ἀλλ' εἰς ἀπείρους αἰῶνας ἐκτείνον τὴν κόλασιν; Οὐκοῦν εἰσέλθωμεν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ἵνα τὴν πλατείαν ὁδὸν ἐκφύγωμεν, εἰδότες ὅτι ὡς ὅναρ ἐστὶ τὰ αἰσθητὰ πάντα, καὶ γενέσκει καὶ φθορὰ ὑποβάλλεται. Κἂν γὰρ ἰσχύον σώματος ἔχωμεν, νόσος αὐτὴν καταβάλλει· τὴν χαρὰν διαδέχεται θλίψις· τὸ κάλλος διαδέχεται γῆρας. Ἐὰν τρα-

Οὐκοῦν ὥσπερ ἤκουσεν Ἀβραάμ· Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐξῆλθεν· ἐξέλθωμεν καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς

⁴¹ Ezech. xiv, 14. ⁴² Matth. xxii, 12, 13. ⁴³ Matth. xxv, 24-30. ⁴⁴ ibid. 11, 12. ⁴⁵ ibid. 53. ⁴⁶ ibid. 34. ⁴⁷ Luc. xvi, 19-31. ⁴⁸ Matth. vii, 13. ⁴⁹ Gen. xii, 1.

συνήθους διαθέσεως, ἵνα τῇ μελέτῃ τῆς νεκρώσεως μεταοικισθῶμεν εἰς τὴν ἄνω πόλιν. Ὑπωπιάσωμεν τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγήσωμεν, ἵνα μὴ ἡ ψυχὴ δουλωθῇ τῷ διαβόλῳ· τῇ συνεχεῖ μελέτῃ τῆς θείας Γραφῆς τὰς ὕλομανούσας ἐν ἡμῖν ἡδονὰς ὡς ἄγρια θηρία κατακοιμήσωμεν, πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες μνημονεύσωμεν τοῦ λέγοντος· *Νήγυατε, γρηγορήσατε*. Οὐδεὶς καθεύδων στεφανοῦται, οὔτε ἀναπεπτωκῶς καὶ βέγγων λαμβάνει τὸ βραβεῖον, ἀλλ' ὁ τὴν κονίαν καὶ τὰς πλιγὰς περικείμενος, οὗτος παρὰ τῷ ἀγωνοθέτῃ εὐρίσκεται πρῶτος, ὁ τὰ τραύματα φέρων, καὶ τὸ αἷμα καταρρέον ἐπιδεικνύμενος. Ὅθεν ἐπειδὴ τῇ πείρᾳ μεμαθήκαμεν, ὡς δεινὸν καὶ χαλεπὸν ἐστὶ τὸ τοῦ διαβόλου ἐργαστήριον· φεύγει γὰρ τὸν νήφοντα, γυμνοῖ τὸν κοιμώμενον· μὴ δοίης ὕπνον σοῖς ὄμμασι, μηδ' ἐπινυστάξης σοῖς βλεφάροις, ἵνα σῶζῃ ὥσπερ ὀρκῆς ἐκ βρόχων, καὶ ὥσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος. Φύγωμεν δὴ τοὺς βρόχους τοῦ βίου τούτου, καὶ τὰς φροντίδας, καὶ ὡς ἀποταξάμενοι τῷ κόσμῳ μηδὲν σαρκικὸν περιφέρωμεν· πολλὰ γὰρ τὰ ἐνεδρα τοῦ διαβόλου· Ὁ ἀντίδικος ἡμῶν ὁ διάβολος, φησὶν, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν, οὐ τίνα δάκῃ, ἢ κλάσῃ, ἀλλὰ τίνα καταπίῃ· φεύγε τοῦ διαβόλου τὰς πανουργίας, καὶ λέγε τῷ Κυρίῳ· *Ἐν σοὶ ῥυσθήσομαι ἀπὸ πειρατηρίου, καὶ ἐν τῷ Θεῷ μοι ὑπερβήσομαι τεῖχος*. Μὴ οὖν φύγῃς τὸν κάματον, ἵνα τύχῃς τοῦ στεφάνου. Ὁ ἔμπορος οὐκ ἀποκάμνει, ἀλλὰ φέρει τὰ κύματα, ἵνα εὖρῃ τὰ χρήματα· ὁ ἀγωνιζόμενος ἀθλητῆς γενναίως φέρει τὰ τραύματα, πρὸς τὸν στέφανον ἀποβλέπων· ὁ γηπὸνος οὐχεὺρίσκει τὰ δράγματα, εἰ μὴ πρότερον διὰ τῶν ἰδίων ἰδρώτων προκαταβάλλῃ τὰ σπέρματα οὕτως οἱ εἰς οὐρανὸν ἀποβλέποντες, οὐδὲν ἡγοῦνται τὰς θλίψεις, τῇ τῶν χρηστῶν ἐλπίδι νευρούμενοι· οὐχοῦν προσέχωμεν αἰεὶ καὶ τηρήσωμεν τότε ἀναλύσει ὁ νυμφίος ἐκ τοῦ γάμου, ἵνα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσαντες, ἐτοίμως διαναστῶμεν εἰς ὑπάντησιν. Καὶ ὑμεῖς γὰρ, φησὶν, *Ἔσεσθε ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον αὐτῶν*, ὃν ἀπεντεῦθεν μακαρίζει ὁ Σωτὴρ ὡς νήφοντα λέγων· *Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσῃ γρηγοροῦντα*. Ὡς περὶ δὲ μακαρίζει τὸν γρηγοροῦντα, οὕτω ταλανίζει τὸν ἀμελοῦντα οὕτω λέγων· *Ἐὰν δὲ ἄρξηται λέγειν ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος· Χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθλεῖν τε καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων, ἡξεί ὁ κύριος αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ, ἢ οὐ προσδοκῇ, καὶ ἐν ᾧ ᾧ ἢ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσῃ αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσῃ*. Εἰ δὲ ὁ λέγων, *ὅτι Χρονίζει ὁ κύριός μου*, διχοτομεῖται ἐλθόντος αὐτοῦ, ὁ μὴδὲ ὅλως προσδοκῶν τὸν κύριον αὐτοῦ τί πάθοι; Ἐτοίμους οὖν εἶναι χρὴ ἡμᾶς καὶ εὐσταλεῖς πρὸς τὸν ἐντεῦθεν ἀπόπλουν, καὶ λέγειν χρὴ· *Ἐτοίμη ἡ καρδιά μου, ὁ Θεός· ἐν γὰρ πολέμῳ ἔσμεν ἐν τῷ κόσμῳ· κύκλῳ οἱ ἀσεβεῖς περιπ-*

ut mortificationis meditatione in supernam transmigemus civitatem : castigemus corpus et in servitutem redigamus⁵⁰, ne anima serva fiat diaboli, continua divinae Scripturae meditatione fruente : et in nobis voluptates tanquam sylvestres feras sopiamus, Domini Jesu mortificationem in corpore circumferentes, recordemur dicentis : Sobrii estote, et vigilate⁵¹. Nemo dormiens coronatur, neque recumbens et stertens bravium capit : sed pulvere et plagis squallens ipse apud agonotheam primus invenitur, vulnera gerens, et sanguinem ostendens defluentem. Unde postquam experientia didicimus quam sit grave et difficile diaboli ministerium (fugit enim vigilantem, et dormientem spoliat), ne des somnum oculis tuis, nec palpebris dormitationem, ut salveris velut dorcas ex cassibus, et velut avis ex laqueo. Fugiamus, inquam, vite hujus laqueos et curas, velut mundo abrenuntiantes, nihil carnale circumferamus : multae enim diaboli insidiae : Adversarius noster diabolus, inquit, tanquam leo rugiens circumit quærens, non quem mordeat, vel frangat, sed quem devoret⁵². Fuge diaboli astutias, et dic Domino : In te eripiar a tentatione, et in Deo meo transgrediar murum⁵³. Ne fugias itaque laborem, ut assequaris coronam : mercator non deficit, sed sustinet undas, ut pecunias inveniat ; decertans athleta genere fert vulnera, respiciens ad coronam ; agricola non invenit manipulos nisi prius per proprios sudores semina mittat : similiter in eorum respicientes nihil putant tribulationes, bonorum spe roborati. Advertamus igitur continue, et observemus, quando sponsus surget a nuptiis, ut ipsius audita voce prompte consurgamus in occursum. Et vos, inquit enim, similes hominibus expectantibus dominum suum, qualem jam Dominus beatum censet, dicens : Beatus servus ille, quem cum venerit dominus ejus, invenerit vigilantem⁵⁴. Sicut autem vigilantem beatum prædicat, ita miserum vocat negligentem, sic inquit : Si vero cæperit dicere malus ille servus : Moratur dominus meus venire, et inceperit verberare conservos suos, comedereque et bibere cum ebriis, veniet dominus ejus in die qua non expectat, et in hora quam nescit, et per medium dividet eum, et partem ipsius cum hypocritis ponet⁵⁵. Si autem qui dicit, Moratur dominus meus, per medium dividitur, veniente ipso, qui nec omnino dominum suum expectat, quid patietur ? Paratos igitur nos esse, et expeditos, ad hinc navigandum oportet, et dicere : Paratum cor meum, Deus⁵⁷ ; in bello enim sumus in mundo, in circuitu impii ambulant, peccatores intendunt arcum. Hic quidem aures sagittat, ut jucunde detractionem audiamus : hic autem oculum in lasciviam excitat, ille vero linguam, ut fratribus convicia inferat : hic autem ventrem in ingluviem irritat, ille vere manum in avaritiam et rapinam : alius pedes in malitiam movere hortatur. Quibus de causis Paulus pectus muniens armis spiritus,

⁵⁰ I Cor. ix, 27. ⁵¹ I Petr. v, ⁵² ibid. 8. ⁵³ Psal. xvii, 30. ⁵⁴ Luc. xii, 36. ⁵⁵ ibid. 37. ⁵⁶ Matth. xxiv, 48-51. ⁵⁷ Psal. liv, 8.

scribit assumenda esse arma fidei, et galeam salutis, quibus possint omnia maligni tela ignita extinguere⁵⁹. Crede igitur voci prophetice dicenti: *Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat abs te: utique facere iudicium et iustitiam, et amare misericordiam, et sollicitum ambulare cum Domino Deo tuo*⁶⁰. Igitur posteriorum obliti, in tempore certemus, ut laborum fructus comedentes in Domino delectemur, nec incassum tempus omne temere absumamus, sed tanquam Dominum bonum habentes, legitimam exhibeamus servitutem: docet enim, commonet, protestatur, minatur, exhortatur, admonet et mercedem obedientibus regnum largitur. Accingentes igitur lumbos in veritate, Domino serviamus: cogitemus quanta propter nos passus sit Salvator: incarnari, lactari, comedere, et bibere, et dormire, tentari, laborare, baptizari, flagellari, et postremo crucifigi, et ita mori. Vere cogitare oportet tantam passum pro peccatoribus in se contradictionem, et sic ad sanguinem usque resistere peccato repugnantes. Quot autem fecit miracula, morborum curationes, mortuorum resurrectiones, leprosum emundationes, dæmonum expulsionem, claudorum erectiones, et reliqua, quorum non est numerus: et postremo in cælum ascensionem nobis largitus, ut et nos per virtutem et bonam vitam ipsum sequamur, cœlestem possidentes conversationem. Ubi enim ascripti sumus, illic debemus conversari: hospites enim et peregrinos nos Scriptura vocavit⁶¹, ut præsentia contemnamus. Canis similis est voluptas; si pellas, fugit: si nutrias, permanet. Propterea dicit apostolus: *Resistite diabolo, et fugiet a vobis*⁶². Ne expectemus infernum, ubi poenitentiae remedium nihil valet; verum et si quis ibi dentibus fremat, et si linguam habeat ardentem, digito guttam instillabit nemo: sed audit illa, quæ et dives audivit.

μεν αὐτῷ, οὐράνιον κτησάμενοι πολιτείαν. Ἐνθα γὰρ ἀπεγράφημεν, ἐκεῖ ὀφείλομεν πολιτεύεσθαι. ξένους γὰρ καὶ παρεπιδήμους ἐκάλεισεν ἡμᾶς ἡ Γράφη, ἵνα τῶν ἐνταῦθα καταφρονήσωμεν. Κυνέοικεν ἡ ἡδονή· ἐὰν διώκῃς φεύγει· ἐὰν τρέφῃς παραμένει. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολός φησιν· Ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεταί ἀπ' ὑμῶν. Μὴ ἀναμείνωμεν τὸν ἄδην, ἐνθα τὸ φάρμακον τῆς μετανόιας οὐδὲν ἰσχύει· ἀλλὰ κἂν τις ἐκεῖ βρύχῃ τοὺς ὀδόντας, κἂν γλώσσαν ἔχῃ τηγανίζομένην, οὐδεὶς ἐπιστάξει τῷ δακτύλῳ σταγόναν· ἀλλ' ἐκεῖνα ἀκούει, ἅπερ καὶ ὁ πλούσιος ἤκουσεν.

Scientes igitur somnium præsentia, et velut in diversorio habitantes, unde nos exire est necesse: curam agamus viæ et ad vitam æternam viaticorum, quæ nobis ipsis paremus, induamus vestimenta nobiscum venientia, quæ et Apostolus nobis consulit, dicens: *Viscera misericordiæ, benignitatem*⁶³, et reliqua. Non aurum illic volumus, sed rorem; non foliis illic opus, sed fructibus; non verbis, sed rebus: *Non enim omnis dicens mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei*⁶⁴. Ne igitur ipsos decipiamus. Detur enim quod voluptati per totam vitam nostram vacaverimus: sed quid ad infinita sæcula? Hic enim et bona et mala finem habent, illic autem immortales

τοῦσιν· οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐντείνουσι τόξον· ὃς μὲν τοξεύει τὴν ἀκοήν, ἵνα ἡδῶς ἀκούσῃ καταλαλιᾶς· ὃς δὲ τὸν ὀφθαλμὸν εἰς ἀκολασίαν διεγείρει· ὃς δὲ τὴν γλῶσσαν, ἵνα λοιδορήσῃ τὸν ἀδελφόν· ὃς δὲ τὴν κοιλίαν εἰς γαστριμαργίαν ἐρεθίζει· ὃς δὲ τὴν χεῖρα εἰς πλεονεξίαν καὶ ἀρπαγὴν· ἄλλος τοὺς πόδας εἰς κακίαν κινεῖν παρακαλεῖται. Ὡς χάριν ὁ Παῦλος περιθωρακίζων τοῖς ὅπλοις τοῦ πνεύματος γράφει, ἀναλαβεῖν τὰ ὅπλα τῆς πίστεως, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, ἐν οἷς δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σθέσαι. Πίστευσον τοίνυν τῇ προφητικῇ λεγούσῃ φωνῇ· *Εἰ ἀναγγέλλει σοι, ἄνθρωπε, τί Κύριος ζητεῖ παρὰ σοῦ, ἢ τοῦ ποιεῖν κρίμα, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀγαπᾶν ἑλκος, καὶ ἔτοιμον εἶναι πορεύεσθαι μετὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου*. Οὐχοῦν τῶν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενοι, ἀθλήσωμεν εὐκαίρως, ἵνα τοὺς καρποὺς τῶν πόνων φαγόντες τοῦ Κυρίου κατατροφῇσωμεν, καὶ μὴ μάτην τὸν χρόνον ἡμῶν ἀπλῶς ἀναλώσωμεν, ἀλλ' ὡς ἀγαθὸν Δεσπότην ἔχοντες, γνησίαν δουλείαν ἐπιδειξώμεθα· διδάσκει γὰρ, ὑπομιμνήσκει, μαρτύρεται, ἀπειλεῖ, παρακαλεῖ, νοουθετεῖ, καὶ τὸν μισθὸν τοῖς ὑπηκόοις τὴν βασιλείαν χαρίζειται. Περιζωσάμενοι οὖν τὰς ὀσφύας ἐν ἀληθείᾳ δουλεύσωμεν τῷ Δεσπότη· ἀναλογισώμεθα ὅσα δι' ἡμᾶς ἔπαθεν ὁ Σωτὴρ· τὸ γεννηθῆναι, τὸ γαλουχηθῆναι, τὸ φαγεῖν, καὶ πιεῖν, καὶ ὑπνῶσαι, τὸ πειρασθῆναι, τὸ κοπιᾶσαι, τὸ βαπτισθῆναι, τὸ μαστιγωθῆναι, καὶ τέλος τὸ σταυρωθῆναι, καὶ οὕτως ἀποθανεῖν. Οὕτως ἀναλογίσασθαι δεῖ τὸν τοσαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, καὶ οὕτω μέχρι αἵματος ἀντικαταστήναι πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζομένους· ὅσα δὲ θαύματα ἐποίησε, νόσων ἰάσεις, τεθνηκότων ἐγέρσεις, λεπρῶν καθάρσεις, δαιμόνων ἀπελάσεις, χυλῶν περιπάτους, καὶ τὰ λοιπὰ, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, καὶ τέλος τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνοδὸν ἡμῖν χαρισάμενος· ἵνα καὶ ἡμεῖς δι' ἀρετῆς, καὶ βίου ἀγαθοῦ ἀκολουθήσωμεν.

Εἰδότες τοίνυν ὡς ὅναρ τὰ παρόντα, καὶ ὡς ἐν πανδοχείῳ οἰκοῦντες, ὅθεν ἀνάγκη ἐξελθεῖν ἡμᾶς, φροντίσωμεν τῆς ὁδοῦ, καὶ τῶν ἐφοδίων τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἅπερ ἑαυτοῖς ἐπιφερώμεθα· ἐνδυσώμεθα ἱμάτια τὰ μεθ' ἡμῶν ἀπερχόμενα, ἅπερ καὶ ὁ Ἀπόστολος ἡμῖν συνεβούλευσε λέγων· *Ἐπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, καὶ τὰ ἑξῆς*. Οὐ χρυσὸν ἐκεῖ θέλομεν, ἀλλὰ δρόσον· οὐ φύλλον ἐκεῖ χρεῖα, ἀλλὰ καρπῶν· οὐ ῥημάτων, ἀλλὰ πραγμάτων· Οὐ γὰρ πᾶς ὁ λέγων μοι· Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου. Μὴ τοίνυν ἀπατήσωμεν ἑαυτούς· δεδοσθα γὰρ, ὅτι ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν ἡδονῇ σχολάζομεν· ἀλλὰ τί πρὸς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας; Ἐνταῦθα

⁵⁹ Ephes. vi, 10 seqq. ⁶⁰ Mich. vi, 8. ⁶¹ Hebr. xi, 13. ⁶² Jac. iv, 7. ⁶³ Coloss. iii, 12. ⁶⁴ Matth. vii, 21.

γάρ καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ τέλος ἔχει· ἐκεῖ δὲ, ἀθάνατοι αἱ κολάσεις. Ὡς δὲ ἐὰν καὶ τὸ σῶμα, ἐξέρχεται ἡ ψυχὴ· ἐκεῖ δὲ ἀφάρτου ἐγειρομένου τοῦ σώματος, αἰὲν ἡ ψυχὴ κατακαίεται· καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐγείρονται ἀφάρτοι, οὐχ ἵνα τιμηθῶσιν, ἀλλ' ἵνα ἀθάνατα βασανιζόμενοι παραμένωσιν. Εἰ τοίνυν βαλανείου ἀέρα σφοδρότερον οὐ φέρομεν, τί ποιήσωμεν τὸν πύρινον ποταμόν; Δεῖ γὰρ πάντας δοκιμάσαι τὸ πῦρ, εἰ γνήσιός ἐστιν ὁ χρυσός· δεῖ τὴν σφραγίδα ἐρευνηθῆναι, μή ποτε ἐσυλήθῃ ὁ θησαυρός· δεῖ δοκιμασθῆναι, εἰ τοιοῦτός ἐστιν ὁ κρυπτόμενος, καὶ οὐκ ἐστιν ὃς διαφεύξεται τὴν ὁρμὴν τοῦ κριτοῦ. Ἀλλὰ πάντως ἐρεῖς μοι· Πῶς δύναται αἰὲν ἡ ψυχὴ ἐκεῖ κατακαίεσθαι; Ὡς περ ὧδε τὸ σῶμα μένον ἐν πυρετῷ κατακαίεται. Εἰ γὰρ καὶ ἀτονοῦντος ὧδε τοῦ σώματος ἐξέρχεται ἡ ψυχὴ, ἀλλ' ἐκεῖ οὐκ ἀτονοῦντος· ἀλλὰ ἀνάγκη τὴν ψυχὴν κατακαίεσθαι. Ἄρα τοίνυν ἐστὶ τις ὃς δι' ὄναρ ἐθέλησεν διαπαντός κολάζεσθαι; Τοῦτο γὰρ ἡ παρούσα ζωὴ πρὸς τὴν μέλλουσαν. Ποία γὰρ καὶ σύγκρισις τῶν προσδοκωμένων; Εἰ γὰρ τὰ παρερχόμενα τοιαῦτα· ἄρα ποταπὰ ἐκεῖνα τὰ βεβαίως μένοντα; Ὡς τοίνυν καιρὸν ἔχομεν, δεῦτε, ἀγαπητοί, τὰ τῆς ψυχῆς τραύματα δάκρυσι θεραπεύσωμεν, καὶ μὴ καθ' ἑαυτῶν τὰς χεῖρας ἐκτείνοντες τοιαύτην εἰσδεξώμεθα κόλασιν. *Εἰς γὰρ, φησὶν, οἰκοδομῶν, καὶ εἰς καθαιρῶν, τί ὠφέλησαν πλέον ἢ κόπους;* Εἰ γὰρ ἐκείνον τὸν ναὸν τὸν ἐκ λίθων οἰκοδομηθέντα Ἱερεμίας ἐθρήνει κατασκαφέντα λέγων· *Ἄφ' ἧς με κλαύσομαι πικρῶς· μὴ κατισχύσῃτέ με παρακαλεῖν,* πόσω μᾶλλον ψυχὴν δεῖ κλαίειν τὴν ἁγιωτέραν ἐκείνου, ἐν ᾗ οὐ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα μάννα, ἀλλὰ Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὴν ἁγίαν Τριάδα κατοικοῦσαν ἐν αὐτῇ; Εἰ τοῖς ἀποθνήσκουσι συμπάσχομεν, τίς οὕτως ἀσυμπαθής, ὥς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀποθανοῦσαν μὴ ἀποκλαίεσθαι; Ὁ γὰρ τὸ σῶμα θεραπεύων ἡδοναῖς, θάνατοί τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν· ὁ δὲ ψυχῆς ἐπιμελούμενος, τὸ σῶμα ὑγιὲς οὐ ποιεῖ. Ὅθεν μὴ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῶν κατάγωμεν δάκρυα· μνημονεύσωμεν, ἀδελφοί, ὥς ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστὶ, καὶ τὸ δικαστήριον ἐπὶ θύραις· ὅπερ εἰ καὶ μακρότερον ὑπῆρχεν, οὐδὲ οὕτως ἔδει θαρρῆναι. *Ἡ νύξ προέκοψε,* φησὶν, ἐξυπνισθῶμεν λοιπὸν ἀπὸ τῶν ὀνείρων· καὶ γὰρ ἡδὲα τὰ παρόντα, ἀλλ' οὐδὲν ὀνείρου ἀπατηλότερα. Οὐδεὶς ὀφείλει καθεύδειν, τὸν ἥλιον βλέπων. Ποιήσωμεν τοίνυν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, ὡς γέγραπται· καὶ ὥς περ εὐκολὸν ἐστὶ βαπτισθῆναι εἰς ὕδωρ, οὕτως εὐκολὸν ἐστὶ τὸ μετανοῆσαι ψυχὴν. Οὐκ ἐδεήθη χρόνου ὁ ληστής· οἱ μάρτυρες ἐν ἀκαριαίῳ ἐστεφανώθησαν· εἰ δὲ ἀσύγνωστα καὶ πρὸς θάνατον ἡμαρτήκαμεν, ἔχοντες τὰ σωτήρια φάρμακα μὴ ἀπογινῶμεν· οὐ γὰρ τὸ πεσεῖν ἐστὶ χαλεπὸν, ἀλλὰ τὸ πεσόντα μὴ ἀναστῆναι, σατανικὸν καὶ διέθριον· ὅθεν καὶ ὁ ἀγαθὸς Θεὸς καὶ Δεσπότης ἡμῶν ἐβόα· *Μὴ ρητίνην οὐκ ἐστὶν ἐν Γαλαὰδ,* ἢ *ἰατρός οὐκ ἐστὶν ἐκεῖ;* Εἴτα τὸ σῶμα ἐὰν πάσχη, ἰατροὺς καλοῦμεν, καὶ βοτάνας

A pœnæ. Hic si ardeat corpus, egreditur anima· illic vero incorrupto resurgente corpore, semper anima comburitur; et peccatores enim incorrupti resurgunt, non ut honorentur, sed ut immortaliter in tormentis permaneant. Si itaque balnei vehementiorem vaporem non ferimus, quomodo feremus igneum flumen? Opus est enim omnes ignem probare, si legitimum est aurum⁶⁴: oportet sigillum inquiri, ne forte ablatus fuerit thesaurus: oportet probari, si talis est latens, et non est qui effugiat iudicis impetum. Sed omnino dices mihi, quomodo potest anima illic semper comburi? quomodo hic corpus manens in febre accenditur. Etsi enim hic languente corpore exit anima, illic tamen non egredietur, sed necessitas est animam comburi. Estne igitur aliquis, qui propter somnium velit semper puniri? Hoc enim præsens vita ad futuram. Qualis enim futurorum comparatio? Si namque prætereuntia talia, qualia igitur illa stabiliter manentia? Dum igitur tempus habemus, venite, dilecti, animæ vulnera lacrymis curemus, et ne contra nos ipsos manus dirigentes, talem pœnam subeamus. *Unus enim, inquit, ædificans, et unus destruens, quid aliud contulerunt, quam labores*⁶⁵? Si enim templum ex lapidibus constructum Jeremias lugebat eversum, dicens: *Sinite me, lugeam amare, nec conamini me consolari*⁶⁶: quanto magis animam deplorare convenit illo sanctiorem, in qua non urna aurea habens manna, sed quæ Patrem habet, et Filium, et Spiritum sanctum, sanctam Trinitatem inhabitantem? Si morientibus compatimur, quis tam sine misericordia est, qui animam suam morientem non deploret? Corpus enim voluptatibus fovens, animam suam occidit: animæ vero curam gerens, corpus sanum non facit. Unde non pro mortuis, sed pro nobismetipsis lacrymas deducamus: recordemur, fratres, quod tempus breve est, et iudicium præ foribus est, quod licet longinquius esset, nec ita tamen confidere oporteret. *Nox præcessit, inquit*⁶⁷, expergiscamur jam a somniis: etenim jucunda præsentia, sed somniis nihilominus fallacia. Nemo debet dormire solem cernens: faciamus igitur fructus pœnitentiæ dignos, sicut scriptum est⁶⁸. Et sicut est in aqua baptizari facile, sic est facile animam pœnitere. Non habuit opus tempore latro: martyres in momento coronati sunt. Si vero venia indigna, et ad mortem peccavimus, salutes medicinas habentes ne desperemus; non enim cecidisse grave est, sed post lapsum non resurrexisse, satanicum et perniciosum est. Unde et bonus Deus, et Dominus noster clamabat, *Nunquid resina non est in Galaad, vel medicus non est illic*⁶⁹? Postea si corpus patiat, medicos vocamus, et herbas inquirimus, omnia movemus, ut læsum membrum curemus: animam vero vitiiis laborantem negligimus, et nullam magis propriæ partis rationem habemus. Timeamus eum, qui potest

⁶⁴ I Cor. iii, 13. ⁶⁵ Eccli. xxxiv, 28. ⁶⁶ Thren. ii, 18. ⁶⁷ Rom. xiii, 12. ⁶⁸ Luc. iii, 8. ⁶⁹ Jerem. viii, 22.

et animam et corpus in gehennam perdere⁷⁰, etiam ante tormentorum tempus. Venite, projiciamus nos ipsos in mare miserationum Dei, dicentes: *Lavabis me, et super nivem dealbabor*⁷¹. Stetit enim bonus pastor Deus, ut eriperet nos ex ore leonis, priusquam ipse nos absorberet; clamat et nunc dicens: *Fili, peccasti, ne adjicias ulterius*⁷². — *Nunquid cadens non resurgit? vel avertens non convertitur*⁷³? — *Convertimini, filii aversi, et sanabo contritiones vestras*⁷⁴. Non mentitur Jesus, dicens: *Non veni ut judicem mundum, sed ut salvem mundum*⁷⁵. Tantum poenitentiam agamus: non enim vult mortem peccatoris, quantum ut convertatur et vivat⁷⁶. Non sic insanus amator dilectam suam amat, ut Deus poenitentem animam: quam revocans dicit: *Et post haec omnia dixi: Convertere ad me*⁷⁷. Talis Domini clementia: neminem ad se currentium aversatur, sed manum porrigit, dicens: *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra*⁷⁸. Si enim medicus contumelia affectus ab eo qui curatur, adjumenta non negligit, non ægotantem ulciscitur: quanto magis animarum medicus nostrarum! Solum ne de nobis ipsis despereamus: athleta namque sæpe lapsus, postea victor effectus est: et miles vulneratus, et curatus circa finem non vulneratis probatior apparuit. Mercatorum multi ad inopiam redacti, rursum effecti sunt divites: et naufragium passi, rursum post naufragium negotiati revixerunt. Nunquid enim nobis Deus ignem paravit? Non, sed diabolo et angelis ejus: tantum ne nobis ipsis ignem accendamus, audientes: *Ite in lumine ignis vestri, et in flamma, quam succendistis*⁷⁹: nullus est morbus, quem medici remedium sanare non possit.

καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Μόνον μὴ ἑαυτοῖς ἀνάψωμεν τὴν πυρὰν ἀκούοντες· Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρός ὑμῶν, καὶ τῇ φλογὶ ἣ ἐξεκαύσατε. Οὐδὲν ἐστὶ πάθος ὃ μὴ δύναται ἰάσασθαι τὸ φάρμακον τοῦ ἱατροῦ.

Sed dicis: Perfectam non possum agere poenitentiam. Si non potes sol fieri, fias vel stella duntaxat: tantum ascende super terram, incipe lucidis æmulari sideribus. Melius est te vel pauca habere merita quam omnino nullum habere. Poculum aquæ frigidæ tibi Christus computat⁸⁰, infirmum visitare, et in carcerem simul descendere. Si enim verborum et cogitationum poenas damus, quanto magis justificationum mercedem non agnoscimus, licet vilissima sint quæ fiunt⁸¹! Igitur modicum temporis laboremus, ne bonis excidamus æternis. Si enim mille mortes sustinere daretur, ut Christum, in gloria sua venientem, et non amplius per æuigmata videremus, sed ipsis regem oculis contueremur, quis non censeret eligendum? Si namque pulchritudinem hic apparentem, cinerem, pulverem, et verinem ex corruptione, et phlegmate, et rheumate substantiam habentem videre quis concupiscit, quanto magis Christi speciem immaculatam si videamus! Si Petrus et socii quamdam tenuem ipsius gloriæ umbram con-

ἐπιζητούμεν, τὰ πάντα κινούμεν, ἵνα τὸ μέρος τὸ λυποῦν θεραπεύσωμεν· ψυχῆς δὲ πασχούσης ἀμελοῦμεν, καὶ οὐδένα λόγον τοῦ κυριωτέρου μέρους ποιούμεθα. Φοβηθῶμεν τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γέννη καὶ πρὸ καιροῦ τῶν βασάνων. Δεῦτε, ἑαυτοὺς ῥίψωμεν ἐπὶ τὸ πέλαγος τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ λέγοντες· Πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. Ἔστηκε γὰρ ὁ ἀγαθὸς ποιμὴν ὁ Θεὸς ἀρπάσαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λέοντος, πρὶν αὐτὸν καταπιεῖν ἡμᾶς. Βοᾷ καὶ νῦν ἡμῖν λέγων· Τέκνον, ἡμαρτες, μὴ πρόσθεσ ἔτι.— Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; — Ἐπιστρέψατε, υἱὲ ἀφροσυνήκωτες, καὶ ἰάσονται τὰ συντρίμματα ὑμῶν. Ἀψευδὴς ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ λέγων· Οὐκ ἤλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. Μόνον μετανοήσωμεν· οὐ γὰρ βούλεται τοῦ ἀμαρτωλοῦ τὸν θάνατον, ὥς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτὸν καὶ ζῆν. Οὐχ οὕτω μανικὸς εἰραστής τῆς ἑαυτοῦ ἐρωμένης ἐρεῖ, ὥς ὁ Θεὸς τῆς μετανοούσης ψυχῆς, ἣν ἀνακαλούμενος λέγει· Καὶ μετὰ ταῦτα πάντα εἶπον· Πρὸς με ἀνίστρέφον. Τοιαύτη ἡ τοῦ Δεσπότης φιланθρωπία· οὐδένα τῶν προστραχόντων ἀποστρέφεται, ἀλλὰ χεῖρα ὀρέγει λέγων· Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. Εἰ γὰρ ἱατρὸς ὑδριζόμενος ὑπὸ τοῦ θεραπευομένου οὐ καταφρονεῖ τὰ βοηθήματα, οὐκ ἀμύνεται τὸν νοσοῦντα, πόσω μᾶλλον ὁ ἱατρὸς τῶν ψυχῶν ἡμῶν; Μόνον μὴ ἀπογνῶμεν ἑαυτῶν· καὶ γὰρ ἀθλητὴς πολυλάκις πληγείς καὶ θεραπευθεὶς, εὐδοκιμώτερος τῶν μὴ πληγέντων περὶ τὸ τέλος γίνεται· πολλοὶ τῶν ἐμπόρων ἀπορήσαντες, πάλιν ἐπλούτησαν, καὶ πάλιν ἐμπορευσάμενοι μετὰ τὸ ναυάγιον, ἀνεβίωσαν. Μὴ γὰρ ἡμῖν ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τὸ πῦρ; Οὐκ, ἀλλὰ τῷ διαδόλῳ

τὴν πυρὰν ἀκούοντες· Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρός καὶ τῇ φλογὶ ἣ ἐξεκαύσατε. Οὐδὲν ἐστὶ πάθος ὃ μὴ δύναται ἰάσασθαι τὸ φάρμακον τοῦ ἱατροῦ. Ἀλλὰ λέγεις· Οὐ δύναμαι τελείαν ἐπιδείξασθαι τὴν μετάνοιαν. Εἰ μὴ δύνασαι γενέσθαι ἥλιος, γενοῦ καὶ ἀστὴρ· μόνον ἀνάβηθι ἀνω ἀπὸ τῆς γῆς· ἄρξαι ἀμιλλᾶσθαι τοῖς φωτεινοῖς ἀστροῖς· βέλτιόν σε ἔχειν καὶ ὀλίγα κατορθώματα, ἢ ὅλως μὴ ἔχειν μηδέν. Ποτήριον ψυχροῦ παρατίθεται σοι Χριστὸς, τὸ ἐπισκέψασθαι τὸν νοσοῦντα, τὸ εἰς φυλακὴν κατελθεῖν. Εἰ γὰρ ῥημάτων καὶ ἐνθυμημάτων διδόμεν δίκην, πόσω μᾶλλον τῶν δικαιοματίων οὐκ ἀπολέσομεν τὸν μισθόν, καὶ εὐτελέστατα ἢ τὰ γινόμενα; Οὐκοῦν μικρὸν κοπιᾶσωμεν χρόνον, ἵνα μὴ τῶν αἰωνίων ἐκπέσωμεν ἀγαθῶν· εἰ γὰρ μυρίους θανάτους ἦν ὑπομαίνειν, ἵνα ἴδωμεν τὸν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ μετέτι δι' αἰνιγμάτων, ἀλλ' αὐταῖς ὅψοι τὸν βασιλέα θεάσασθαι. Εἰ γὰρ κάλλος ὥδε φαινόμενον τὴν τέφραν, τὴν κόκκιν, τὸν σπῶληκα, ἀπὸ χυμοῦ καὶ φλέγματος, καὶ βέουματος ἔχον τὴν σύστασιν προθεῖ τις ἰδεῖν, πόσω μᾶλλον τὴν τοῦ Χριστοῦ εὐμορφίαν τὴν ἀχραντον ἑαυτοῦ ἴδωμεν; Εἰ δὲ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀμυδρὰν τινα τῆς δόξης

⁷⁰ Matth. x, 28. ⁷¹ Psal. i, 9. ⁷² Eccli. xxi, 1. ⁷³ Jerem. vii, 1. ⁷⁴ Jerem. iii, 32. ⁷⁵ Joan. xii, 4. ⁷⁶ Ezech. xlviii, 32. ⁷⁷ Ezech. xxxiii, 41. ⁷⁸ Psal. xciv, 8. ⁷⁹ Isa. i, 11. ⁸⁰ Matth. x, 42. ⁸¹ ibid. 26.

⁷³ Jerem. vii, 1. ⁷⁴ Jerem. iii, 32. ⁷⁵ Joan. xii, 4. ⁷⁶ Ezech. xlviii, 32. ⁷⁷ Ezech. xxxiii, 41. ⁷⁸ Psal. xciv, 8. ⁷⁹ Isa. i, 11. ⁸⁰ Matth. x, 42. ⁸¹ ibid. 26.

αὐτοῦ θεασάμενοι τὴν σκίην ἔλεγον, *Καλὸν ἔστιν ἡμῶς ὧδε εἶναι*, τί ἂν εἰπωμεν ἡμεῖς οἱ προσδοκῶντες αὐτὸν θεάσασθαι ἐν τῇ φοβερᾷ δόξῃ; Εἰ ὧδε τοὺς παρεστῶτας τῷ βασιλεῖ μακαρίζομεν, ὄχημα χρυσοῦν ὁρῶντες, καὶ ἀλουργίδα, καὶ στέφανον, ποταποὺς δεῖ ἡμᾶς εἶναι τοὺς παρισταμένους τῷ ἔχοντι κρίναι ὅλην τὴν οἰκουμένην; Ἄρα γὰρ εἰ τις ἐπὶ βασιλείαν σε ἐκάλει ἐπίγειον, καὶ εἶχεν ἡ ὁδὸς κλημνοὺς, καὶ σκοπέλους, καὶ ἀγδίαν πολλήν, οὐκ ἂν πάντα ὑπέστης ἕνεκεν τοῦ βασιλεύειν; Μὴ εἴπῃς· Ἐφ' οἷς ἡμάρτηκα, οὐ δύναμαι ἐπιστρέψαι πρὸς Θεόν. Καὶ ὁ Δαβὶδ ὁ βασιλεὺς ἔπεσεν, ἀλλ' οὕτως ἀνέστη, ὡς καὶ προστάτην αὐτὸν γενέσθαι τῶν προγόνων αὐτοῦ. Εἰ τοίνυν ἐσκέλισεν ἡμᾶς ὁ διάβολος, ἀλλὰ διαναστήσωμεν ἐκυτοῦς. Δέχεται γὰρ ἡμᾶς ὁ Χριστὸς ὑπαντήσας, ὡς τὸν υἱὸν ὁ πατήρ. Ἐννοήσωμεν ὅτι μετὰ τὸ βασιλεῦσαι, καὶ τρυφῆσαι, καὶ πάντα ποιῆσαι ἔλεγεν ὁ Σολομὼν· *Ματαιότης ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης*. Ἄρα εἰ ἐμελλον ἡμᾶς εὐφημεῖν οἱ εἰς τὸ θέατρον καθεζόμενοι ἔσθ' ὅτε καὶ δοῦλοι καὶ λωποδύται καὶ εὐτελέστατοι ἄνθρωποι, οὐκ ἂν πάντα τρόπον ἐσπουδάσαμεν, ἵνα τὴν εὐφημίαν ἀρπάσωμεν; Ὅπου καὶ ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι, καὶ αἱ λοιπαὶ δυνάμεις καὶ ἐκείνων πάντων τὸ θέατρον μέλλει ἡμᾶς ἀνακηρύττειν, τί ἂν ἡμεῖς ὑπὲρ ἐκείνου ποιήσωμεν; Μὴ αἱ πόρνοι καὶ οἱ τελῶναι προάξουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν; Κατάλληλα βοηθήματά εἰσιν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς· Ἀχαὰβ κατακυγείς ἐκέρδανε διὰ τούτου τοῦ φαρμάκου τὴν ἀπειλήν· οἱ Νινευῖται διὰ τῆς νηστείας· Βαλτάσαρ δι' ἐλεημοσύνης ἐξέφυγε τὴν ἀπόφασιν· ἡ πόρνη τοῖς δάκρυσι τὸν Δεσπότην ἐξευμενίσατο. Παῦλος ὁμολογῶν τὴν ἁμαρτίαν διδάσκαλος τῶν μετανοούντων ἐγένετο· ὁ ληστὴς πιστεύσας παραδείσου πολίτης ἐγένετο· ταύτας τὰς ἐμπλάστρους λαβόντες τὰ τραύματα ἑαυτῶν θεράπευσωμεν λέγοντες· *Ἰασαί με, Κύριε, καὶ ἰαθήσομαι*· καὶ, *Ἰασαί μου τὴν ψυχὴν, ὅτι ἡμαρτόν σοι*. Ἀποδεξάμενος γὰρ ἡμᾶς ὁ Ἰατὴρ λέξει· *Ἐγὼ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ οὐ μὴ μνησθήσομαι ἑτι*.

Ἰδὲς πόσα σοι φάρμακα κατεσκεύασεν ὁ ἱατρός; Αὐτὸς ἐπὶ λέξει ὁ θέλει· ποικίλιν σοι βοηθημάτων ὑπέδειξε πρὸς τὴν τῶν τραυμάτων διαφοράν. Εἰ μὴ δύνασαι ἐλεῆσαι, ὡς ὁ Βαλτάσαρ, ὡς ὁ Ἀχαὰβ κατανύγηθι. Εἰ μὴ δύνασαι νηστεῦσαι ὡς οἱ Νινευῖται, καὶ ὡς ἡ πόρνη δάκρυσι τὰς ἁμαρτίας ἀπόπλυνον. Εἰ μὴ δύνασαι νηστεῦσαι, μηδὲ ἐξαγορεύσαι σου τὰς ἁμαρτίας, ἐπὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ κατάφυγε λέγων μετὰ Δαβὶδ· *Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου*. Οὐ γὰρ ἐστὶ δῆγμα ἐχίδνης, ἵνα πρὸς αὐτὸ ἐπιθῶ τὸ φάρμακον, οὐδὲ σπῖλος ἀπὸ βορβόρου γενόμενος, ἵνα ὑδατι αὐτὸν ἀποπλύνω· ἀλλὰ ἀπὸ δῆγματος τοῦ διαβόλου ἐστὶ τὸ τραῦμα, τοῦ ἐλέους τῆς σῆς φιλάνθρωπίας δεόμενον. Μόνον πρόσελθε αἰτῶν, καὶ ἐπιστάξει τὸ ἔλαιον ὁ φιλάνθρωπος ὁ εἰσιών, ὅτε· *Ἐὰν ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρίας, οὐ μὴ μνησθήσομαι τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ, ὥς ἐποίησεν*. Μόνον γύμνωσον

A spicati dicebant : *Bonum est nos hic esse*⁸², quid nos dicemus ipsum in tremenda gloria intueri expectantes? Si hic regi assistentes beatos censemus vehiculum cernentes aureum, et purpuram, et coronam, quales nos esse decet totum mundum iudicanturo assistentes? Nonne si quis terrenum te ad regnum vocaret, et præcipitia, et scopulos, et molestiæ via multum habente, omnia subires causa regnandi? Ne dicas : Ob peccata, quæ commisi, ad Dominum converti non possum. Et David rex cecidit, sed ita surrexit, ut posteriorum suorum patronus fieret. Supplantavit nos diabolus, sed nosmet resuscitemus. Suscipit enim nos Christus occurrens sicut filium pater. Cogitemus quod post regnum et delicias et omnia peracta Salomon dicebat : *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas*⁸³. Igitur si nos laudare deberent in theatro sedentes quandoque et servi, vel prædones, vel grassatores, et homines vilissimi, non omni modo studeremus ut laudem arriperemus? Ubi vero angeli et archangeli, et reliquæ potestates, et illorum omnium theatrum nos prædicare debet, quid nos pro illo faciemus? Nunquid meretrices et publicani nos in regnum præcedent⁸⁴. Convenientia sunt in divinis auxilia Scripturis; Evasit per hanc medicinam minas compunctus Achab⁸⁵, Ninivitæ per jejunium⁸⁶. Baltasar per eleemosynam sententiam effugit⁸⁷, meretrix Dominum lacrymis conciliavit⁸⁸; Paulus peccatum confitens, pœnitentium fit doctor⁸⁹; latro credens, paradisi civis factus est⁹⁰. Hæc medicina capientes, vulnera nostra curemus dicentes : *Sana me, Domine, et sanabor*⁹¹; et, *Sana animam meam, quia peccavi tibi*⁹². Suscipiens enim nos Medicus dicet : *Ego sum, qui deleo peccata tua, nec amplius recordabor*⁹³.

Vides quot tibi medicinas medicus paravit? Ipse elige quam vis : auxiliorum tibi varietatem juxta vulnerum differentiam demonstravit. Si non potes eleemosynas facere, ut Baltasar, ut Achab compungere : si non potes jejunare sicut Ninivitæ, saltem ut meretrix peccata lacrymis ablue : si jejunare non potes, nec peccata tua redimere, eia ad misericordiam Dei confuge cum Davide dicens : *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam*⁹⁴. Non est enim viperæ morsus ut super ipsum medicinam imponam, nec macula ex luto facta, ut ipsam aqua abluam, sed ex diaboli morsu vulnus egens clementiæ tuæ misericordia. Tantum accede petens, et oleum instillabit benignus, qui dixit : *Si convertatur impius a via sua mala, non recordabor iniquitatum ejus, quas commisit*⁹⁵. Tantum vulnus revela, et dic : *Miserere mei, Deus, miserere corporis et animæ meæ, miserere mei et hic,*

⁸² Matth. xvi, 4. ⁸³ Eccle. i, 9. ⁸⁴ Matth. xxi, 51. ⁸⁵ III Reg. xxi, 27, 29. ⁸⁶ Jonæ iii, 1 seqq. ⁸⁷ Dan. iv, 24. ⁸⁸ Luc. vii, 37 seqq. ⁸⁹ Act. ix, 4 seqq. ⁹⁰ Luc. xxiii, 42, 43. ⁹¹ Jerem. xvi, 14. ⁹² Psal. xl, 5. ⁹³ Isa. xlii, 25. ⁹⁴ Psal. cxl, 1. ⁹⁵ Ezech. xviii, 21, 22.

et in futuro sæculo : miserere mei et propter naturæ infirmitatem , et propter tuam bonitatem. Tantum desiderata curari : salutem enim tuam Medicus quærit, qui errantem ovem convertit, qui ad malos et bonos vocandos in bivia misit. Ecce et nunc tibi vendit regnum cœlorum : si non habes obolum , unde emas, eme gemitu : fragmento panis cœlorum regnum tibi retribuit. Ecce clamat Propheta dicens : Quis vult emere vitam ? *Quis est homo , qui vult vitam , diligit dies videre bonos* ⁹⁶ ? Non habentes , inquit , argentum , absque argento tollite. Quid enim quærit a nobis Deus ? Non habes , inquit , pecunias , non compunctionem , non potentiam , non luctum , non aliud quid eorum quæ quærentur, *Prohibe linguam tuam a malo , et labia tua ne loquantur dolum* ⁹⁷ , et in salutem tibi sufficiet ? Vide si jejunasti , ne altum sapias : si eleemosynam exhibuisti , ne inaniter glorieris , sed potius præterito jejunio computa , quid ex inedia consecutus es , nunquid talis egressus sis , qualis ingressus. Vide quam inde abstulisti mendam , vel in quo teipso melior factus es , vel quem es assecutus profectum , vel quem correxisti defectum , si ab ira destitisti vel convicio , si fratri non detraxisti , si jurare desiisti , vel aliud quid boni es operatus. Si vero cibus tantum abstinuisti , nec ullum aliud egisti bonum , quid non comedendo profecisti ? Forte enim dicet tibi : Vere non potuisti jejunare , quare inimicis tuis non reconciliatus es , quare livorem et invidiam habens perseverasti ? quid autem et te contristanti succensuisti ? Nec hoc solum , verum et in malorum memoria permansisti , quo nullum pejus est malum. Qui namque corporale peccatum fecit , fecit malum , et cito destitit : malorum autem recordans , nocteque et die , et omni hora peccatum operatur. Si horum memineris , nunquam recordaberis contumeliæ. Quapropter , quia te ille affecit contumelia , tu præceptorem Deum ne contumelia afficias : in orbis enim theatro hæc omnia revelabuntur. Unde priusquam in perditionis lutum cadamus , tantum fugiamus supplicium , et cogitemus quod judiciis nos illis horrendis eripiet nemo , non ipse Noe , non Moses , non Daniel , non Abraham , qui filios et hospites tantum dilexit , supplicio subtrahet. Cogitemus quod multis obnoxii sumus peccatis , et manifestis et occultis. Si enim iniquitates observaveris , *Domine , Domine , quis sustinebit* ⁹⁸ ? Et quid de occultis dico ? si manifestorum poenas a nobis exigat , quam habebimus veniam ? si in orationibus torporem discutiat , vel in jejuniis negligentiam : et quod ante ipsum constituti non tantum ipsi impendimus honorem , quantum magistratibus milites , nec quantum amicis amici ? Cum quanta nempe attentione amicum alloquimur ? Deum autem pro peccatis deprecantes torpemus , et genibus nostris humi flexis exterius cogitatione versamur. Si ab his tantum inceperit , et rationem exigere voluerit : ubi

Α τὸ πάθος , καὶ εἰπέ · Ἐλέησόν με , ὁ Θεός · ἐλέησόν μου τὸ σῶμα , καὶ τὴν ψυχὴν · ἐλέησόν με καὶ ὧδε , καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Ἐλέησόν με καὶ διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν , καὶ διὰ τὴν σὴν ἀγαθότητα. Μόνον πόθησον θεραπευθῆναι · ζητεῖ γάρ σου τὴν σωτηρίαν ὁ Ἰατρός ὁ τὸ πεπλανημένον πρόβατον ἐπι-
στρέψας , ὁ εἰς τὰς διόδους ἀποστείλας καλέσαι ποιη-
ροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς. Ἴδοὺ καὶ νῦν πωλεῖ σοι τὴν βα-
σιλείαν τῶν οὐρανῶν · εἰ μὴ ἔχῃς ὠνήσασθαι ὀβολοῦ , ἀγόρασον στεναγμοῦ. Ἀντὶ κλάσματος ἄρτου καταλ-
λάττει σοι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἴδοὺ βοᾷ ὁ Προφήτης λέγων · Τίς βούλεται ἀγοράσαι ζωὴν ; Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν , ἀγαπῶν ἡμέ-
ρας ἰδεῖν ἀγαθὰς ; Οἱ μὴ ἔχοντες , φησὶν , ἀργύριον ἄνευ ἀργυρίου κομίζεσθε. Τί γὰρ ζητεῖ ὁ Θεὸς παρ' ἡμῶν ; Οὐκ ἔχεις , φησὶ , χρήματα ; οὐ κατάνυξιν οὐ δυναστείαν ; οὐ κλαυθρόν ; οὐχ ἕτερόν τι τῶν ζητου-
μένων ; Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ , καὶ χεὶρ σου , τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον , καὶ ἀρχέ-
σει σοι εἰς σωτηρίαν. Βλέπε εἰ ἐνήστευσας , μὴ μέγα φρονήσῃς · εἰ ἡλέησας , μὴ κενοδοξήσῃς · ἀλλὰ μάλ-
λον παρελθούσης τῆς νηστείας , λόγισαι τί ἐκτήσω ἐκ τῆς ἀσιτίας · μὴ τοιοῦτος ἐξηλθῇς ἀπλῶς , οἷος εἰσῆλ-
θες ; Βλέπε ποίαν ἄρα ἀπενίψω ἀμαρτίαν · ἡ κατὰ τί βελτίων ἐγένου σαυτοῦ , ἢ ποῖον κατόρθωμα προσ-
εκτήσω , ἢ ποῖον ἐλάττωμα διωρθώσω · εἰ ὀργῆς ἐπαύσω , ἢ λοιδορίας , εἰ μὴ κατελάλησας ἀδελφοῦ , εἰ ἐπαύσω ὀμνύων , ἢ ἕτερόν τι τῶν καλῶν ἐργάσω. Εἰ δὲ μόνον αἰτίων ἀπέσχου , καὶ τῶν ἄλλων οὐδὲν κα-
λῶν ἐργάσω , τί ὠφέλησας ἐκ τοῦ μὴ φαγεῖν ; Τυ-
χὸν γὰρ ἔρεῖ σοι · Ναὶ , οὐκ ἐδυνήθης νηστεῦσαι , τίνος ἕνεκα τοῖς ἐχθροῖς σου οὐ διηλλάγῃς ; διὰ τί βασκανίαν καὶ φθόνον ἔμεινας ἔχων ; διὰ τί δὲ καὶ ὠργίσθης τῷ λυπήσαντί σε ; Οὐ μόνον δὲ τοῦτο , ἀλλὰ καὶ ἐν μνησικακίᾳ διέμεινας , οὐ χεῖρον οὐδὲν ἐστὶ κακόν. Ὁ γὰρ τὴν σωματικὴν ἀμαρτίαν ποιήσας ἔδρασε τὸ κακόν , καὶ τάχα ἐπαύσατο. Ὁ δὲ μνησι-
κακῶν , καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ , καὶ κατὰ πάσαν ὥραν τὴν ἀμαρτίαν ἐργάζεται. Ἐὰν τούτων μνημο-
νεύσῃς , οὐδέποτε ὕδραως μνησθήσῃ. Ὅθεν μὴ ὅτι ὕβρισέ σε ὁ δαίνα , σὺ ὕβριτῃς τὸν ἐντειλάμενον Θεόν · ἐν γὰρ τῷ τῆς οἰκουμένης θεάτρῳ ταῦτα πάντα ἐκ-
καλυφθήσεται. Ὅθεν πρὶν εἰς τὸν βόρβορον ἐμπεσεῖν τῆς ἀπωλείας , τὴν τοσαύτην κόλασιν διαφύγωμεν καὶ ἐννοήσωμεν , ὥς οὐδεὶς ἡμᾶς ἐξελεῖται τῶν κριτη-
ρίων ἐκείνων τῶν φοβερῶν , οὐκ αὐτὸς Νῶε , οὐ Μωϋσῆς , οὐ Δανιὴλ , οὐκ Ἀβραάμ ὁ φιλότεκνος καὶ φιλόξενος ἐξελεῖται τῆς κολάσεως. Ἐννοήσωμεν ὅτι πολλοῖς ἀμαρτήμασιν ὑπεύθυνοί ἐσμεν καὶ φανεροῖς καὶ ἀδήλοις. Ἐὰν γὰρ ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται ; Καὶ τί λέγω τῶν πεκρυμ-
μένων ; Ἐὰν τῶν φανερῶν εὐθύνας ἀπαιτήσῃ παρ' ἡμῶν , ποίαν ἐξομεν συγγνώμην ; Ἐὰν ἐξετάσῃ τὴν ἐν ταῖς εὐχαῖς ῥαθυμίαν , ἢ τὴν ἐν ταῖς νηστεαῖς ὀλι-
γωρίαν , καὶ ὅτι ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἐστῶτες οὐ τοσαύ-
την αὐτῷ παρέχομεν τιμὴν , οὐδὲ ὅσην ἀρχοῦσιν οἱ στρατιῶται , οὐδὲ ὅσην τοῖς φίλοις οἱ φίλοι ; Μετὰ

⁹⁶ Psal. xxxiii, 15. ⁹⁷ ibid. 14. ⁹⁸ Psal. cxxix, 3.

μὲν γὰρ πόσης προσοχῆς τῷ φίλῳ διαλεγόμεθα; Θεῷ δὲ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσευχόμενοι βαθυμῶμεν· καὶ τῶν γονάτων ἡμῶν κεκλιμένων χαμαὶ ἔξω βεμβόμεθα τῇ διανοίᾳ. Ἐάν τούτων μόνον ἄρξῃται καὶ θελήσῃ λόγον ἀπαιτῆσαι, ποῦ ἄρα δυνησόμεθα καταδύναι; τί δὲ ἐάν παραγάγῃ εἰς τὸ μέσον τὰς κατηγορίας, ἃς κατ' ἀλλήλων ποιούμεθα· ἐάν δὲ καὶ τὰς περιέργους ἡμῶν ὤφει; ἐξετάσῃ, καὶ τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας ἐπιζητήσῃ· ἐάν δὲ καὶ λοιδορίας ἡμῶν ἀπαιτήσῃ λόγον· ἄρα δυνησόμεθα ἀνοῖξαι στόμα; Ἐάν δὲ καὶ τὰς κενοδοξίας, ἃς ὑπομένομεν προσευχόμενοι καὶ νηστεύοντες, καὶ ἐλεοῦντες, ἄρα δυνησόμεθα ἀναβλέψαι εἰς τὸν οὐρανόν; Ἐάν δὲ καὶ τοὺς θόλους οὓς συβράπτωμεν κατ' ἀλλήλων, καὶ παρόντι μὲν ὡς φίλῳ διαλεγόμεθα, ἀπόντος δὲ καταλαλοῦμεν, ἄρα ποταπὰς ὑφέξομεν κολάσεις; Ἐάν δὲ καὶ τοὺς ὅρκους καὶ τὰ ψεύδη, καὶ τὰς βασκανίας, ἢ τοὺς ἀδίκους θυμούς· ἐάν δὲ καὶ τὰς ἐπιτοχίας ἡμῶν λογίσσῃται, ἢ τὰς λύπας ἐπίδοι, ἐν αἷς εὐδοκιμούντων τῶν φίλων λυπούμεθα, ἢ ἐτέρων πασχόντων κακῶς ἐφρηδόμεθα· ἐάν δὲ ἀπαιτήσῃ καὶ τὰς ἐν ταῖς Γραφῶν διαλέγεται ἡμεῖς δὲ ἀφέντες αὐτὸν, τοῖς συνδοῦλοις ἡμῶν διαλεγόμεθα· ποίας ἄρα ὑφέξομεν εὐθύνας;

Ὅθεν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν γέενναν ἔχωμεν. Εἰ γὰρ καὶ γέεννα μὴ ἡπειλήται, πόσω μᾶλλον καὶ ταύτης ἐπηρτημένης μνημονεύειν ὀφείλομεν τῶν οἰκειῶν πλημμελημάτων; Μνημόνευε τοῦ αἰωνίου Κριτοῦ. Ἴδου γὰρ προλέγω σοὶ τὴν τιμωρίαν, ἵνα φύγῃς τὸν κίνδυνον. Ἐάν εἴπῃ σοι· Νήστευσον, προβάλλῃ ἀσθένειαν· ἐάν εἴπῃ σοι· Ἐλέησον, προφασίσῃ πένιαν· ἐάν εἴπῃ σοι· Συνάχθητι, ἀκηδῖαν σεαυτῷ ὑποτίθῃς· ἐάν εἴπῃ σοι· Μὴ ὀργίζου, τί ἔχεις πρὸς τοῦτο εἰπεῖν, ὅπου οὔτε ἰδιωτεία οὔτε ἀσχολία κωλύει ποιῆσαι τὴν ἀρετὴν; Οὐκοῦν ἀσύγνωστος ὢν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς δυνήσῃ τὰς χεῖρας ἐκτείνειν εἰς τὸν οὐρανόν; πῶς τὴν γλῶσσαν κινήσῃ; πῶς αἰτῆσαι συγγνώμην; Ἠδίκησαι, ἀπεστέρησαι, κακῶς ἤκουσας, μέγα ἐβλάδης, μένε τοῦ ἀρχοντος τὴν ἀπόφασιν. Εἰ γὰρ τινος δοῦλον ὑβρίσαντά σε οὐ δέρεις, ἀλλὰ τῷ δεσπότῃ αὐτοῦ προσαναφέρεις, πόσω μᾶλλον ἐπὶ τοῦ εἰπόντος· Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀντ' ἀποδώσω, λέγει Κύριος; Ἐνήστευσας ἀπὸ βρωμάτων; Βλέπε ποίαν ἄρα ἀπενίψω ἁμαρτίαν, ἢ κατὰ τί βελτίων ἐαυτοῦ ἐγένετο, ἢ ποῖον προσεκτίσω κατόρθωμα, ἢ ποῖον ἐλάττωμα διωρθώσω. Εἰδὼς τοίνυν ὡς τῷ Κυρίου βήματι μέλλων παρίστασθαι, ἐνθα οὐ δαιμόνης γλώσσης ἰσχύει, οὐ συνήγοροι βοηθοῦσιν, διὰ πυρὸς διερχομένης σου τῆς ψυχῆς, πρόπεμφον δρόσον, κίνησον δακρύων πηγὰς. Ἐχεις τὸ φρέαρ, ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς καρδίας τὴν λύπην ἀνέλησον, κίνησον τὰς διδύμους κόρας, καὶ πρόχες τῶν δακρύων τὰ ρεύματα· κατ' ἀναλογίαν τῶν ἡμαρτημένων ἔστω σοὶ τὸ δάκρυον. Εἰ μικρόν σοί τι ἐσφαλται, ἀρκεῖ καὶ βραχὺ δάκρυον· εἰ δὲ μέγα σου τὸ σφάλμα, μεῖζων σου δακρύων χεῖμαρρος γένηται. Εἰ δὲ καὶ καθαρότης κέκτηται, δάνεισον ἄλλῳ τὸ δάκρυον, καὶ κλαῦσον ὑπὲρ ἀδελφοῦ ἁμαρτήσαντος· γένοιτο δὲ, ἵνα καὶ ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων δακρύσωμεν.

igitur nos abscondere poterimus? Quid vero si in medium deducat accusationes, quas alter in alterum agimus, si et superfluos aspectus nostros examinet, si malas inquirat concupiscentias, si et de conviciis nostris rationem exigat, nunquid os aperire poterimus? Si vero vanam quoque gloriam, quam sustinemus orantes et jejunantes, et elemosynam facientes, poterimusne in cœlum respicere? Si autem et dolos, quos alter in alterum summus, et præsentem quidem tanquam amicum alloquimur, absenti vero detrahimus: quantas igitur sustinebimus pœnas? Si vero juramenta quoque et mendacia, et livores, et injustas indignationes: si perjuriam computet, et tristitias respiciat, quibus ob amicorum celebritatem ac famam afficimur, aut aliis mala patientibus gaudemus et insultamus: si torporis quoque in collectis pœnas repetat, quando ipse Deus per Scripturas loquitur, nos autem ipsum dimittentes cum nostris conservis loquimur, quas jam subibimus pœnas?

συνάξῃσι βαθυμίας, ὅτε αὐτὸς μὲν ὁ Θεὸς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν διαλεγόμεθα· ποίας ἄρα ὑφέξομεν εὐθύνας; Unde semper ante oculos gehennam habeamus. Cum enim etiam si gehenna non intenderetur, peccata vitare deberemus: quanto magis hac imminente priorum reminisci peccatorum debemus? Recordare æterni Judicis. Ecce enim ultionem tibi prædico, ut periculum fugias. Si dixerit tibi: Jejuna, prætendis imbecillitatem; si tibi dixerit: Miserere, excusationem obtendis paupertatis; si tibi dixerit: Ad collectam veni, negligentiam tibi ipsi supponis: Si tibi dixerit, Noli irasci: quid contra hoc dicere potes, ubi neque ignorantia, neque negotium virtutem exercere prohibet? Quomodo igitur cum venias indignus peccati, in cœlum manus extendere poteris? quomodo linguam movere? quomodo veniam petere? Injuria affectus es, re tua privatus es, male audisti: magnopere læsus es, exspecta magistratus sententiam. Si enim cujuscumque servum qui te affecerit contumeliis, non verberas, sed ipsius domino offers: quanto magis erga illum, qui dixit: *Mea est ultio, et ego retribuam*²²? Jejunasti a cibis? vide quod inde peccatum abstulisti, vel in quo teipso factus es melior, vel quem acquisisti profectum, quemve defectum correxisti. Sciens itaque quod ante Domini tribunal sistendus es, ubi nihil linguae valet facultas, non auxiliantur advocati, tanquam anima tua sit per ignem transitura, præmitte rorem, funde lacrymarum fontes. Habes puteum, ex cordis profundo tristitiam hauri, geminas commove papillas, et lacrymarum profunde fluentia, secundum peccatorum proportionem sit tibi lacryma. Si in aliqua re exigua deliquisti, sufficit et exigua lacryma: sin autem magnam est delictum tuum, major sit lacrymarum tuarum torrens. Si vero puritatem quoque retines, alteri mutua lacrymam, et pro fratre lapso plora. Utinam vero saltem pro peccatis lacrymaremus pro-

²² Deut. xxxii, 35.

priis. Unde peccatum processit, oriatur fons medicinae, et priusquam janua occludatur poenitentiam agamus. Ubi peccatum, illic fiat et solutio. Ne hic sit peccatum, et in coelo poenitentia. Potestatem enim habet super terram peccata dimittendi, qui nos redimit Salvator¹. Unde qui stare videtur, videat ne cadat²: qui vero jam lapsus est, surgat: qui cecidit, non confringatur. Si quis autem et confractus est, adest Dominus qui erigit elisos. Accidit, ut pene moveamur, ait sanctus David: *Pene effusi sunt gressus mei*³. Si dicebam, inquit. *Motus est pes meus, misericordia tua, Domine, adjuvabat me*⁴. Accidit ut evertamur et non cadamus. *Impulsus enim eversus sum, ut caderem, et Dominus suscepit me*⁵. Est et lapso remedium, in ruina non permanere: *Nunquid qui cecidit, non resurgit*⁶? Est et contrito salutis spes. *Dominus enim, inquit, erigit elisos*⁷. Sed vide ne mollescas audita Dei bonitate: *Deus enim, inquit, justus et fortis, et longanimis, et per singulos dies iram non inducens*⁸, utpote scilicet clemens, quia poenitentiam suscipit: *Si vero non conversi fueritis, gladium suum vibrabit*⁹. Interim non cedit, vibrat tantum, ut splendorem conspicatus, et territus, ad poenam non pervenias. Non cedit gladius, sed terret, ut ipsius timor ad poenitentiam te suscitet: *Arcum suum tetendit et paravit illum*¹⁰: tetendit, non immisit sagittam, ut te forma terreat. Paratus est iudex, ne contempnas arcum: intentus enim est, ne mollescas, quoniam interim sagittam non cernis, ne negligas propter ipsius longanimitatem. Audi salutarem illam vocem: *Sis benevolus adversario tuo*¹¹. Quotidie cum adversario iter agis; cujus comitatum effugere non potes. Paulus te instruat, dicens: *Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem: haec autem, inquit, sibi invicem adversantur*¹². Resistat spiritus carni, spe fultus exspectata, comparans concupiscentiam mundi, et regnum caelorum. Caro enim ad pulverem declinat, anima vero divinam imaginem imitari studeat. Ita benevolus sis adversario tuo, donec es in via cum ipso, hoc est in hac vita: cum enim via consummata fuerit, non amplius tibi poenitentiae tempus. Vide ne te tradat adversarius iudici, et iudex ultricibus potestatibus, et conjiciaris in carcerem, in tenebras exteriores, donec reddas ultimum quadrantem¹³, non tantum de actionibus, verum et de cogitationibus iudicandus. Haec igitur omnia scientes, nobismet auxiliemur. Tunc enim cognosceinus quam sit amara voluptas, cum re ipsa experiemur, quantae nobis sit amaritudinis ministra.

Ταῦτα οὖν πάντα εἰδότες βοηθήσωμεν ἑαυτοῖς. Τότε γὰρ γνωσόμεθα ὅπως ἐστὶ πικρὰ ἡ ἡδονή, ὅταν

Scientes igitur cum quibus nobis sit certamen, invocemus misericordem Deum, ne daemonibus tradamur, dicentes cum beato David: *Ne tradas*

¹ Luc. v, 24. ² I Cor. x, 12. ³ Psal. lxxii, 2. ⁴ Psal. xciii, 18. ⁵ Psal. cxlv, 8. ⁶ Jerem. viii, 4. ⁷ Psal. cxliv, 14. ⁸ Psal. cii, 8, 9. ⁹ Psal. vii, 13. ¹⁰ ibid. ¹¹ Matth. v, 25. ¹² Galat. v, 17. ¹³ Matth. v, 26.

ὅθεν ἡ ἁμαρτία προήλθε, γενέσθω ἡ πηγή τῆς θεραπείας, καὶ πρὶν ἀποκλεισθῆναι τὴν θύραν, μετανοήσωμεν· ὅπου ἡ ἁμαρτία, ἐκεῖ γένηται καὶ ἡ λύσις. Μὴ ᾤδε ἡ ἁμαρτία, καὶ ἐν οὐρανῷ ἡ μετάνοια. Ἐξουσίαν γὰρ ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας ἀφιέναι ὁ λυτρούμενος ἡμᾶς Σωτὴρ. Ὅθεν ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλέπω μὴ πέσῃ. Ὁ δὲ φθάσας ὀλισθήσκει, διαναστῆτω· ὁ πεσὼν, μὴ καταβράχῃτω. Εἰ δέ τις καὶ κατεβράχῃ, ἐστὶν ὁ Κύριος ὁ ἀνορθῶν τοὺς κατεβράχμενους. Ἔστι σαλευθῆναι παρὰ μικρὸν, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Δαβὶδ· *Παρ' ἐλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου. Εἰ ἔλεγον, φησὶ, Σεσάλευται ὁ ποὺς μου, τὸ ἔλεός σου, Κύριε, ἐβοήθει μοι. Ἔστιν ἀνατραπήναι καὶ μὴ πεσεῖν. Ὡς γὰρ ἀνετράπην τοῦ πεσεῖν, καὶ ὁ Κύριος ἀντελάβετό μου. Ἔστι καὶ τῷ πεσόντι παραμυθία, τὸ μὴ ἐναπομείναι τῷ πτώματι. Μὴ ὁ πεσὼν, οὐκ ἀνίσταται; Ἔστι καὶ τῷ κατεβράχμενῳ ἐλπίς σωτηρίας· Κύριος γὰρ ἀνορθοῖ, φησὶ, τοὺς κατεβράχμενους. Ἀλλ' ὅρα μὴ χαυνωθῇς ἀκούσας τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς γὰρ, φησὶ, δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς, καὶ μακρόθυμος, καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Ὡς οὖν φιλόανθρωπος ἐκδέχεται τὴν μετάνοιαν. Ἐὰν δὲ μὴ ἐπιστραφῇτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στιλβώσει. Τέως οὐ τέμνει, στιλβοῖ μόνον, ἵνα τὴν λαμπρότητα θεασάμενος καὶ φοβηθεῖς, μὴ φθάρῃς κολασθῆναι. Οὐ τέμνει ἡ ῥομφαία, ἀλλὰ φοβεῖ, ἵνα ὁσφύος αὐτοῦ διεγείρῃ σε εἰς μετάνοιαν. Τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε, καὶ ἠτοίμασεν αὐτό· ἐνέτεινεν, οὐκ ἐπεμψε βέλος, ἵνα φοβήσῃ σε τῷ σχήματι. Εὐτρεπὴς ὁ κριτὴς· μὴ καταφρόνει τοῦ τόξου, τέταται γὰρ· μὴ χαυνωθῇς, ἐπειδὴ τέως τὸ βέλος οὐ βλέπεις· ὑπὸ τῆς διὰ τὴν μακροθυμίαν αὐτοῦ. Ἀκούε τῆς σωτηρίου φωνῆς ταύτης· *Ἰσθὶ εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου. Ἀντιδίκῳ συνοδεύεις καθ' ἐκάστην ἡμέραν, οὐ τὴν συνοδίαν ἐκφυγεῖν οὐ δύνασαι. Παῦλος ἐπαλειφέτω σε λέγων· Ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ, φησὶν, ἀντίκειται ἀλλήλοις. Ἀντικείσθω τὸ πνεῦμα τῇ σαρκὶ ἐπαλειφόμενον ταῖς προσδοκώμεναις ἐλπίσι, συγκρινόμενον ἐπιθυμίαν κόσμου καὶ βασιλείαν οὐρανῶν. Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπὶ τὸν χοῦν ῥέπει, ἡ δὲ ψυχὴ τὴν θείαν εἰκόνα σπουδαζέτω μιμεῖσθαι. Οὕτως εὐνόει τῷ ἀντιδίκῳ σου, ἕως ὅτου εἴ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, τουτέστιν, ἐν τῷδε τῷ βίῳ· ἐὰν γὰρ ἡ ὁδὸς τελεσθῇ, οὐκ ἔστι σοι μετάνοιας καιρὸς. Βλέπε μὴ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς ταῖς τιμωρούσαις δυνάμεσι, καὶ βληθῇς εἰς τὴν φυλακὴν, εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἕως οὐ ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην, οὐ μόνον περὶ τῶν πράξεων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐνθυμήσεων κρινόμενος. γὰρ γνωσόμεθα ὅπως ἐστὶ πικρὰ ἡ ἡδονή, ὅταν**

Εἰδότες τοίνυν ἐν τίσιν ἡμῖν ἡ πάλῃ, παρακαλέσωμεν τὸν ἐλεήμονα Θεόν, μὴ παραδοθῆναι τοῖς δαίμοσι, λέγοντες μετὰ τοῦ ἁγίου Δαβὶδ· *Μὴ παραδῷς με,*

ὦριε, τοῖς ἀδικοῦσί με. Αὐτοὶ γὰρ διεγείρουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ ἁμαρτεῖν, καὶ αὐτοὶ κατήγοροι γίνονται· οὐ μόνον γὰρ ὁ διάβολος ἀνοίξει καθ' ἡμῶν τὸ στόμα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες λέγοντες· Οὐχ ἡμεῖς ὑπηρέται ὑμῶν γεγονάμεν εἰς τὸ ὀργισθῆναι, ἢ κενοδοξῆσαι, ἢ καταλαλῆσαι τοῦ ἀδελφοῦ; Φοβηθῶμεν, ἀδελφοί, τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐν ἣ ὁ ἡμέτερος λογισμὸς καθ' ἡμῶν γενήσονται πικρότεροι δικασταί. Μὴ οὖν μέινωμεν τοὺς ἀντιδίκους μάρτυρας, ἀλλὰ μᾶλλον παρακαλέσωμεν τὸν Δεσπότην Θεόν. Εἰ γὰρ καὶ ἀσθενὲς τὸ σαρκίον, ὃ περικεῖμεθα, ἀλλὰ μέγας ὁ βογηθῆσαι δυνάμενος Χριστὸς, καὶ σῶσαι εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Φιλῆσαι χρὴ τὸν Δεσπότην καὶ ὡς ὠραῖον, καὶ ὡς εὐεργέτην, καὶ ὡς φιλοῦντα τοὺς γνησίως αὐτῷ δουλεύοντας. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦτο τινὰς φιλοῦμεν, διὰ τὰ τρία ταῦτα· ἢ διὰ κάλλος, ἢ δι' εὐεργεσίαν, ἢ ἐὰν τις ἡμᾶς φιλῇ. Τί τοίνυν ὠραιότερον τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ; καθὼς ὁ Δαβὶδ λέγει· Ὁραῖος κάλλει παρὰ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Τίς δὲ οὕτως εὐεργέτης, ὡς ἐτοιμάσαι τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἃ ὀφθαλμοὶ οὐκ ἴδεν, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσαν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη; Τίς δὲ οὕτως ἐφίλησεν ἡμᾶς ποτε, ὅτι ὡς πατὴρ φιλόστοργος βοᾷ· Μὴ ἐπιλήσεται γυνὴ τὰ ἔργονα αὐτῆς; Εἰ δὲ καὶ ἐπιλήσεται γυνή, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαι σου, λέγει Κύριος. Τοῦτον φιλῶν ὁ Δαβὶδ ἐγλίχετο θεάσασθαι αὐτὸν, λέγων· Πότε ἤξω, καὶ ὀφθῆσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ; Οὐ γὰρ ἔττειγε τὴν ὑπέρθεσιν, ἀλλὰ κατεκαίετο ἀπελθεῖν ἐν τεῦθεν ἐπειγόμενος θεάσασθαι τὸν ποθοῦμενον Χριστόν. Ὡς φιλοθέου ψυχῆς πρόθεσις, καὶ πρὸς τὰ ἄνω ἀνεπτειρωμένης! Τοῦτον πόθησον καὶ σὺ, ψυχὴ, πάντα τὰ ὀρώμενα παρατρέχουσα, καὶ ἀεὶ μνημονεύουσα τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ τῆς ἀθανάτου βασιλείας, τῆς μετὰ ἀγγέλων χορείας, τῆς ἀκτιράτου δόξης, τῆς μετὰ τοῦ Δεσπότης διαγωγῆς, τῆς πάσης δόξης ἀπηλλαγμένης. Ἐννοήσον ὅτι οὐδὲν ἔχει ὁ βίος, εἰ μὴ δάκρυα καὶ ὄνειδη καὶ λοιδορία; καὶ ἀθυμία καὶ ὀλιγωρία καὶ πόνους καὶ νόσους καὶ γῆρας καὶ ἁμαρτίας καὶ θάνατον. Ταῦτα ἐννοῶν ὁ Δαβὶδ, τὰς συκοφαντίας, τὰς χηρείας, τὰς ὀρφνίας, τὰς πενίας, τὰς ταλαιπωρίας, τὰς κολάσεις, τὰς καταπτώσεις, τούτων ἐπιθυμῶν ἀπαλλαγῆναι ἔλεγε· Πότε ἤξω, καὶ ὀφθῆσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ· ἵνα ἀπέλθω λοιπὸν ὅπου εἰρήνη, χαρὰ, ἀγάπη, μακροθυμία, λαμπρότης τῶν ἁγίων, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀγαθὰ μετὰ ἀμεριμνίας, ἅπερ οὐδεὶς λόγος παραστῆσαι δύναται; Ὅθεν καὶ σὺ ὡς τοσαύτης προσδοκῶν ἀπολαῦσαι τρυφῆς, μὴ καταφρόνει σου τῆς ζωῆς. Εἰ μὲν γὰρ εὐτελὴς ἦν ἡ πένης ὁ παρὰ σοῦ καταφρονούμενος, καλῶς ἂν καὶ ἐνύσταζες· εἰ δὲ λαμπρὸς, καὶ ἐπίβοτος, καὶ πάσης τῆς βασιλείας δεσπότης ὁ προσδοκώμενος Χριστὸς, φαιδρυνέσθω ἡ λαμπὰς καθ' ἡμέραν· ἔτοιμος ἔσο εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ νομφίου Κυρίου σου.

Χορηγεῖν δεῖ καὶ προσκύχεσθαι ἐν παντὶ καιρῷ, ἀγαπητοί. Εἰ γὰρ τοῦ Θεοῦ εἰπόντος τῷ διαβόλῳ, ὅτι Μὴ ἀφή τοῦ Ἰωβ, ὁ πονηρὸς ἐπέμενε νομίζων αὐτὸν

A me, Domine, persequentibus me¹⁴. Ipsi namque nos ad peccandum incitant, et iidem sunt accusatores: non enim os solus contra nos diabolus aperiet, verum et alii dæmones dicentes: Num nos ministri vobis fuimus, ut irasceremini, vel vana duceremini gloria, vel in fratrem inveheremini? Timeamus, fratres, diem illum, in quo nostræ cogitationes iudices fient adversus nos acerbiores. Ne igitur adversarios testes exspectemus, sed potius exoremus Dominum Deum. Etsi enim est infirma, qua induti sumus, caro: verumtamen magnus est, qui succurrere potest Christus, et salvare in regno suo. Igitur amare convenit Dominum, et tanquam pulchrum, et tanquam benefactorem, et tanquam sibi legitime servientes diligentem. Etenim nos quoque propterea quemque diligimus, propter hæc tria, vel propter pulchritudinem, vel propter beneficium, vel si quis nos amet. Quid igitur Domino Christo pulchrius? sicut David inquit: *Speciosus forma præ filiis hominum*¹⁵. Quis vero tantus benefactor, ut paret diligentibus se, quæ oculus non vidit, et auris non audivit, quæque in cor hominis non ascenderunt¹⁶? Quis vero sic unquam nos amavit, ut qui tanquam pater pius clamat: *Nunquid obliviscetur mulier filios?* Si autem et obliviscatur mulier, tamen ego te non obliviscar, dicit Dominus¹⁷. Hunc amans David, conspiciere cupiebat, dicens: *Quando veniam et apparebo ante faciem Dei*¹⁸? Non enim dilationem tolerabat, sed hinc migrare ardebat, concupitum cernere Christum festinans. O animæ Deum amantis propositum, et ad superiora pennis subvectæ! Hunc et tu, anima, concupisce cuncta quæ videntur prætereccurrens, et semper reminiscens æternæ vitæ et immortalis regni, et sociatæ cum angelis choroæ, incorruptibilis gloriæ, et ductæ cum Domino conversationis ab omni dolore liberæ. Cogita quod nihil habet vita nisi lacrymas et opprobria, et convicia, et tristitias et negligentias, et labores, et morbos, et senectutem, et peccata, et mortem. Hæc cogitans David, calumnias, viduitates, orbitates, ærumnas, poenas, lapsus, his cupiens absolvi dicebat: *Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei*, ut jam abeam, ubi pax, lætitia, charitas, longanimitas, claritas sanctorum, et omnia cætera sine sollicitudine bona, quæ sermo nullus exprimere potest? Unde tu quoque tantis exspectans frui deliciis, ne contemnas vitam tuam. Si enim vilis esset aut pauper, qui abs te contemnitur, aperte dormitares: si vero splendidus et gloriosus et totius regni Dominus, qui exspectatur Christus: luceat lampas quotidie, paratus sis in Sponsi occursum: ut et tu audias: *Intra in gaudium Domini tui*¹⁹.

Vigilare oportet, et orare in omni tempore: dilecti. Si enim dicente Deo ad diabolum: Non attinges Job²⁰, malignus incubuit putans se eum dejecturum:

¹⁴ Psal. cxviii, 121. ¹⁵ Psal. xlii, 3. ¹⁶ Isa. lxi, 4; I Cor. ii, 9. ¹⁷ Isa. xlix, 15. ¹⁸ Psal. xli, 3. ¹⁹ Matth. xxv, 21. ²⁰ Job ii, 3.

quanto magis nos obnoxios habens, quærit sui favere juris, sic ut vult? Opus est, vigilantia dilecti: nam et miles dormit non in lecto, sed humi: piscator non dormiens piscatur, sed stans aliquando peragit noctem: agricola omnem exhibet vigilantiam, ne domini vinea lædatur: et pastor sub dio stans noctem consummat, gregem custodiens, sicut Jacob dicebat: *Fui ardens aestu per diem, et gelu per noctem, et somnus recesserat ab oculis meis*²¹. Et quæ ipsius vigiliæ ratio? ne ulla ovis feræ captiva fieret. Si vero tanta de irrationali pecude cura, quales esse decet de rationali anima sollicitudinem gerentes, anima, inquam, omnium pretiosissima, nec æquivalentem totum pariter orbem habente, quæ simul nobiscum resurgit, pariterque defenditur, et divino tribunali simul assistit? Propter hanc operarius ille Jacob lapidem ad caput sibi posuit dormiens, ut intellectualem per somnos lapidem videret: unde et scalam usque ad cælos pervenientem, et angelos ascendentes et descendentes, offerentes a nobis quidem orationes a Domino vero dona deducentes²². Non unguento ungitur athleta: eorum enim qui jam victi sunt, est tale studium. Nihil anima immundius, quando corpus talem habet odoris suavitatem. Sed sicut distillationem patientes, et manus et vestimenta defluente replent humore: sic animæ fluxus immundus per corporis odoramentum cognoscitur. Propterea duram eligere vitam convenit, nec voluptatibus defluere. Quam vero lectus eburneus utilitatem habet, vel argento compactus? superflua potius hæc cura, et supernam provocans iram. Et alia quidem peccata nostra quampiam habent voluptatem: in lecto autem argenteo dormire quam habet delectationem? Unde et propheta lectum hunc abominans, dicebat: *Œ qui dormiunt in lectis eburneis, et lasciviunt in stratis suis*²³. Vis videre lectum regionem virtutibus plenum, respice lectum Davidis in quo tanquam margaritæ super subsellium per singulas noctes erant congelatæ Prophetæ lacrymæ²⁴, quæ in admonitionem quoque nostram scripta sunt, ut vestigia sequentes futurum fugiamus iudicium. Unde pœnitentiam agamus ante iudicium illud: illic enim non eris amplius pœnitentiæ compos. Nos esse vult Dominus paratos, proptereaque posuit incertum exitum nostrum, ut

A καταβαλεῖν, πῶς μᾶλλον ἡμᾶς ὑποχειρίους ἔχων ζητεῖ διαχειρίσασθαι, καθὼς βούλεται: Ἀγρυπνίας οὖν χρεῖα, ἀγαπητοί. Καὶ γὰρ ὁ στρατιώτης καθεύδει οὐκ ἐπὶ κλίνης, ἀλλ' ἐπ' ἐδάφους· ὁ ἀλιεύς οὐ κοιμώμενος ἀλιεύει, ἀλλ' ἰστάμενος ἔσθ' ὅτε διατελεῖ τὴν νύκτα· ὁ γεωργὸς πᾶσαν ἐνδείκνυται ἀγρυπνίαν, ἵνα μὴ τοῦ δεσπότου ἀμπελῶνα λυμήνηται· καὶ ποιμὴν ἀγραυλῶν διατελεῖ τὴν νύκτα φυλάσσων τὴν ποιμνὴν, ὥσπερ ὁ Ἰακώβ ἔλεγεν· Ἐγενόμην συγκαϊόμενος τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός, καὶ ὁ ὕπνος ἀφίστατο ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Καὶ τίς ὁ λόγος τῆς ἀγρυπνίας αὐτοῦ; Ἵνα μὴ ἐν πρόδατον θηριάλωτον γένηται. Εἰ δὲ τοσαύτη φροντίς περὶ ἀλόγου προβάτου, ποταποὺς δεῖ εἶναι τοὺς περὶ τῆς λογικῆς ψυχῆς φροντίδας ποιουμένους, ψυχῆς τῆς πάντων τιμιωτέρας, καὶ οὐκ ἰσορρόπου πάσης ὁμοῦ τῆς οἰκουμένης, τῆς συναγισταμένης ἡμῖν, καὶ συναπολογουμένης, καὶ τῷ θεῷ βήματι παρισταμένης; Διὰ ταύτην ὁ ἀσκητὴς Ἰακώβ λίθον πρὸς κεφαλῆς ἐτίθει κοιμώμενος, ἵνα τὸν νοητὸν λίθον καθ' ὕπνου θεάσῃται· ὅθεν καὶ τὴν κλίμακα ἶδεν ἀφικνουμένην ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ἀγγέλους ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας, ἀναφέροντας μὲν τὰς παρ' ἡμῶν προσευχάς, κατὰγοντας δὲ τὰ παρὰ τοῦ Κυρίου χαρίσματα. Οὐ χρίεται μύρῳ ὁ ἀθλητὴς· τῶν γὰρ ἡττημένων ἐστὶν ἡ τοιαύτη σπουδή. Οὐδὲν ψυχῆς ἀκαθαρτότερον, ὅταν τὸ σῶμα τοιαύτην ἔχη τὴν εὐωδίαν· ἀλλὰ καθάπερ οἱ κατάρβουν ἔχοντες, καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ ἱμάτια πληροῦσι τοῦ ἀπορρέοντος· οὕτω τῆς ψυχῆς τὸ ἀκάθαρτον ῥεῦμα διὰ τῆς τοῦ σώματος εὐωδίας γνωρίζεται· διὸ τὸν ἀπεσκληρότα βίον αἰρεῖσθαι προσήκει, καὶ μὴ ταῖς ἡδοναῖς παρασύρεσθαι· ποῖον δὲ ἔχει ὄφελος κλίνη ἐλεφαντίνη ἢ καὶ ἀργυρένδετος; περισσοτέρα καὶ ὧδε φροντίς, καὶ ἀνωθεν ὀργὴν ἐκκαλυμένη καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἡμῶν ἀμαρτήματα ἔχει τινὰ ἡδονήν· τὸ δὲ ἐπὶ κλίνης ἀργυρᾶς καθεύδειν πόσαν ἔχει τέρψιν; Ὅθεν καὶ ὁ προφῆτης ἀπαγορεύων τὴν κλίνην ταύτην ἔλεγεν· *Οὐαὶ οἱ καθεύδοντες ἐπὶ κλιτῶν ἐλεφαντίνων, καὶ κατασπαταλῶντες ἐπὶ ταῖς στρωματῖς αὐτῶν*. Θέλεις ἰδεῖν κλίνην βασιλικὴν ἀρετῶν γέμουσαν; βλέπετε τὴν κλίνην Δαβὶδ, ἐν ἣ ὥσπερ μαργαρίται ἦσαν καθ' ἐκάστην νύκτα τῷ σκιμποδίῳ πηγνύμενα τὰ τοῦ Προφῆτου δάκρυα, ἃ καὶ πρὸς νοουθεσίαν ἡμῶν ἐγράφη, ἵνα τοῖς ἔχνεσι τούτων κατακολουθοῦντες, φύγωμεν τὴν μέλλουσαν κρίσιν. Ὅθεν μετανοήσωμεν πρὸ τοῦ δικαστηρίου ἐκείνου· ἐκεῖ γὰρ οὐκ ἐτι ἔση κύριος τοῦ μετανοεῖν. Ἐτοίμους βούλεται ἡμᾶς εἶναι ὁ Κύριος· διὰ τοῦτο καὶ ἀδελφὸν ἡμῶν ἔθετο τὴν ἐξοδὸν· ἵνα αἰεὶ ἐναγώνιοι ὦμεν. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς ἐνταῦθα δικαστηρίοις, ἐὰν μόνον ἀκούσωσι κήρυκος οἱ εἰσαγόμενοι λίγγιωσι καὶ ἀποπήγνυνται τῷ φόβῳ, πόσῳ μᾶλλον οἱ τῷ θεῷ βήματι παρίστασθαι μέλλοντες τρέμειν ὀφειλομεν; Μεγάλως ἐκροτήσατε διὰ τῆς σωπῆς· αἰεὶ μὲν γὰρ κεντεῖται τὸ συνειδὲς, μάλιστα δὲ ὅταν περὶ τῆς κρίσεως διαλεγώμεθα·

²¹ Gen. xxxi, 40. ²² Gen. xxviii, 11 seqq. ²³ Amos. vi, 4. ²⁴ Psal. vi, 7. ²⁵ Psal. xvi, 8

πλήν οἱ διὰ τῶν λόγων ἐλεγχοὶ καλοί· εἴθε γάρ καὶ ὁ ἄ
πλούσιος ἐκεῖνος ἠλέγγετο, καὶ μὴ ἐκεί τὴν γλῶσσαν
κατατηγανίζετο! Ἐπιθύμησας παρθενίαν; διατήρη-
σον ἐντολὰς, καὶ ὁ Κύριος χορηγήσει σοι αὐτήν. Ἐάν γάρ
λέγῃς προσευχομένη· Φύλαξόν με, Κύριε,
ὡς κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ, λείξει σοι καὶ αὐτός· Φύλαξον
ἐμὰς ἐντολὰς, καὶ βιώσεις· τοὺς δὲ ἐμοὺς
λόγους ὥσπερ κόρας ὁμμάτων. Ὅταν γάρ οὕτως ἔσῃ
διαχειμένη, οἰκειωσάμενός σου τὴν μέριμναν,
λέγει· Ὁ ἀπτόμενος ὑμῶν, ὡς ὁ ἀπτόμενος τῆς κόρης
τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ.

Βαλοῦσα τοίνυν τὴν χεῖρά σου ἐπ' ἄροτρον, μὴ
στραφῇς εἰς τὰ ὀπίσω, μὴ γένη στήλη ἀλός· ἀεὶ ἡ
γλῶσσά σου λαλεῖτω περὶ τῆς κρίσεως, μηδὲν ἀργὸν
φθεγγόμενη, μὴ ἀπὸ ὀργῆς, μὴ ἀπὸ λύπης, μὴ ἀπὸ
ἄλλου πάθους τινός, ἀλλὰ μᾶλλον φθεγγέσθω περὶ
τῶν κολάσεων τῶν ἐκεῖ· ἵνα φοβούμενη ἐκ τῶν φοβε-
ρῶν κριτηρίων βελτίων ἑαυτῆς γένηται· πάντοτε ὁ
νόμος αὐτοῦ ἐπὶ τῷ στόματί σου ἔστω, ἵνα καὶ τὰ
ῥήματά σου κατὰ τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα προέρχωνται.
Τὸν νομοθέτην πάντοτε ἐπὶ στόματος ἔχε· ἐκεῖνός
σοι ἔστω σύνοδος καὶ συνόμιλος· κἂν γάρ ἴδῃς τινὰ
εὐημεροῦντα ἢ καὶ βασιλεύοντα, γίνωσκε ὅτι ὡσεὶ
ἀνθος χόρτου ταχὺ ἀποξηρανθήσεται. Ἐκεῖνος ἐκ
τῶν ἐδεσμάτων τρυφάτω· σὺ δὲ τοῦ Δεσπότου Χρι-
στοῦ κατατρύφα· πολλὰ τῶν παρθένων ἐμαρτύρη-
σαν· εἰ δὲ καὶ θανάτου ἕτεροι περιεγένοντο, σὺ ἐπι-
θυμία; περιγενέσθαι οὐ δύνασαι; Νεκρῶσαι δεῖ τὰ
μῆλη, οὐ μόνον ἐπιθυμίας, ἀλλὰ καὶ ὀργῆς καὶ θυμοῦ
ἐγκρατευομένην. Ἡ γλῶσσά σου μέτρα ἐχέτω· βλέπε
μὴ πρὶ καιροῦ κατακρίνη σε ἡ συνειδήσις σου. Ἐρ-
χεται ὁ θάνατος, καὶ πάντα ἀποκαλύπτεται. Ἐπὶ
τίνος ἀσχημένῃσαι νῦν οὐ θέλομεν· ἐκεῖ δὲ ἐπὶ τοσού-
των μυριάδων· ποῦ ἄρα κταδυσόμεθα; Ἰωάννης
ἀγνός ἦν, διὰ τοῦτο ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Χριστοῦ ἀν-
έπεσεν· ἡ Χριστῷ θέλουσα νυμφευθῆναι ψυχὴ,
φυλασσέτω τὴν ἀγγελίαν, ἵνα ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον
γνωρισθῇ· Ἐπιδεικνυμένην γάρ, φησί, πίστιν
ἀπαγγελεῖ δίκαιος. Ἀναμιμνήσκου πάντοτε τῆς
ὁμολογίας ταύτης, καὶ λάμβανε εἰς ἐννοιαν τὴν
ἐσχάτην ἡμέραν. Βλέπε τοίνυν μὴ διὰ τῆς γλώσσης
φθαρῇς· Ἡ γλῶσσα γάρ, φησὶν, ἐστὶν ἡ σπιλοῦσα
ὑλὸν τοῦ σώματος· τοῦ δὲ σώματος σπιλωθέντος, ἀνάγκη
καὶ τὴν νοῦν καταφθεῖρεσθαι, καθὼς εἴρηται·
Φθειρουσιν ἡθὴ χρηστὰ ὁμιλίας κακαί· καὶ
Παῦλός φησιν· Ἄνθρωποι καταφθαρμένοι τὸν
νοῦν. Ζήτει Παῦλον ὡς ἡ Θέκλα, ἵνα ἀκούσῃς τὰ ὑπ'
αὐτοῦ σοι λεγόμενα. Πτερυγῶν σοι χρεῖα· εἰ οὐκ
ἔχεις ταύτας καὶ οὐ σπουδάζεις· ἔχειν, μάτην ἐπαγ-
γέλλῃ. Βιάτω σου ὁ ὀφθαλμός· τὴν ἐνδὸν οἰκοῦσαν
εὐλάβειαν· κάτω ἵστω σὲ τὸ ὄμμα, ἵνα ἡ διάνοια
ῥῖνῃ. Νήψεως πολλῆς χρεῖα· ὁ γὰρ ἀντιδίκος ἡμῶν
γῆφει. Ἀπὸ παραδόξου ἐξέβαλε· νῦν εἰς οὐρανὸν
ἀνέρχεται οὐκ ἐπιτρέπει. Βλέπε μὴ τὸν πνευματικὸν
οἶνον ὑδατι ἀχραιώσῃς· ἔχε ἀντὶ ἄρτου τὴν μελέτην
τῶν θεῶν Γραφῶν, καὶ ἀντὶ οἴνου τὰ τοῦ Σωτῆρος
ἐντάλματα. Ἀκούε τοῦ λέγοντος· θέλω ὑμᾶς ἀμερί-
μους εἶναι, καὶ μηδὲν μεριμνᾶν, εἰ μὴ περὶ τῆς
βασιλείας. Μετὰ γῆινου σώματος, εἰς οὐρανοὺς ἀν-
ελθεῖν ἐπιθυμεῖς; λήπτυνν τὰς σάρκας, ἵνα εὐ-

oculorum²⁶. Cum enim sic fueris affecta, sollicitudi-
nem tuam sibi vindicans tibi dicit : Qui tangit vos,
tanquam qui tangit pupillam oculi mei²⁷.

Cum igitur ad aratrum manum miseris, ne ad ea
quæ sunt a tergo convertaris, ne fias statua salis :
semper lingua tua de iudicio loquatur, nihil otiosum
sonans, aut ex ira, nihil ex tristitia, aut ex ulla alia
perturbatione, sed potius de illis suppliciis lo-
quatur, ut tremenda timens iudicia, seipsa melior fiat :
semper lex ejus in ore tuo sit, ut et verba tua secun-
dum Dei voluntatem procedant. [Legislatorem semper
in ore geras; ille tibi comes et socius. Sive enim quem-
piam videris prospere agentem, vel deliciis vacantem,
vel etiam regnantem, nosce quod tanquam flos seni
velociter arescet. Ille ferculis gaudeat, tu vero in Do-
mino Christo gaude. Multæ virgines martyrium sunt
passæ : quod si mortem cæteri vicerunt, tu concu-
piscenciam vincere non potes? Oportet te membra
mortificare, non tantum concupiscenciam, verum et
iram, et furorem continere. Lingua tua mensuras
habeat : vide ne ante tempus te conscientia tua con-
demnet. Venit mors et omnia revelantur. Coram
aliquo nunc confusionem pati nolumus : illic vero
coram tot millibus ubi abscondemur? Joannes pu-
rus erat, propterea supra Christi pectus recubuit :
anima Christo volens desponsari, puritatem custo-
diat, ut ex fructu arbor cognoscatur : Manifestam
enim, inquit, fidem annuntiabit justus²⁸. Hujus
confessionis recordare, et ultimum quoque concipe
mente diem. Vide igitur, ne per linguam pereas :
Lingua enim est, inquit, quæ polluit totum corpus²⁹.
Corpore vero maculato mentem quoque corrumpi
necesse est, sicut dictum est : Corrumunt bonos
mores colloquia mala³⁰ : et Paulus inquit : Homi-
nes corrupti mente³¹. Quære Paulum tanquam The-
cla, ut audias quæ per ipsum tibi dicuntur. Alis opus
est tibi, si non habes, nec habere festinas, frustra
profiteris. Clamet oculus tuus pietatem interioris ha-
bitantem : deorsum sit aspectus tuus, ut sis mens
sursum. Vigilantia opus est multa : adversarius
enim noster vigilat. Ejecit olim ex paradiso, nunc
in cælum regredi non permittit. Vide ne spirituale
vinum aqua inutile reddas. Habe pro pane divina-
rum meditationem Scripturarum, et pro vino Sal-
vatoris mandata. Audi dicentem : Volo vos non esse
sollicitos, et nihil curare, nisi de regno³². Cum
terreno corpore cælum ascendere concupisti? ex-
tenua carnes, ut ad ascensum agilis fias. Equus si
multum comedat, non currit athleta non quod vult,
comedit. Nisi comedisset Israel, et impinguitus fuisset,
non recalcitrasset³³. Sursum igitur oculum
tuum semper habeas, ubi et tibi concupitus est

²⁶ 1 Tim. vi, 2. ²⁷ Zach. ii, 8. ²⁸ 1 Cor. iii, 13. ²⁹ Jac. iii, 6. ³⁰ 1 Cor. xv, 33. ³¹ 1 Tim. vi, 5.
³² Matth. vi, 33 seqq. ³³ Deut. xxxii, 15.

sponsus : desiderio animi motus vince. Oratio et jejunium tibi auxiliantur, et divinæ cohortantur Scripturæ. **828** Ne contempnas coronam in certaminibus : hinc habes æternæ vitæ et quietis arrationem. Non enim pateris virum ebrium, non parturis, non paris, non luges quod filius mortuus est, vel morbo laborat : non es sollicita, ne vir peregrinatus redire tardet. Absoluta es a pariendo, ab alendo, et educando. Sponsum tuum sequere Christum, te in regnum cœlorum ducentem. Sequere secundum illud eloquium, dicens : « Si ad me ingredimini recte, et ego ingrediar vobiscum recte. Si vero tortuosi ingredimini, et ego vobiscum ingrediar tortuose. » Semper Dominum venientem expecta. Si enim qui dicit : *Tardat dominus meus venire*³⁵, ipso veniente in duo dividitur : qui nec omnino ipsius illustrem expectat adventum, quid patietur?

πορεύομαι μεθ' ὑμῶν πλαγίως. » Πάντοτε τὸν Δεσπότην προσδόχα ἐρχόμενον. Εἰ γὰρ ὁ λέγων· *Βραδύνει ὁ Κύριός μου ἐλθεῖν*, διχοτομεῖται ἐλθόντος αὐτοῦ· ὁ μὴ δὲ ὅλως προσδοκῶν τὴν ἐπιφανῆ παρουσίαν αὐτοῦ τί ἂν πάθῃ.

Si vis itaque Christo assimilari, ejus vestigia sequere : angusta enim est janua, et justis ingreditur in eam³⁶. Audis Daniele prophetam dicentem : *Ego Daniel eram lugens tres hebdomadas, panem non comedi, et vinum non intravit in os meum*³⁷. Joannes in deserto habitavit³⁸, non habebat vineam, ne seipsum faceret terrenum. Lucerna erat, propterea contra ventorum impetus seipsum muniebat. Horum tu quoque dogmatum recordare. Cœlestem elegisti conversationem³⁹, certa bonum fidei certamen⁴⁰, cernens in certamine victoriam, in victoria coronam, agonotheam Dominum Jesum : tantum firmus sit cursus tuus. Terribile est in Dei viventis manus incidere⁴¹. Vidisti unquam imagines, quomodo hæc quidem sunt vultu oblongo magno admodum et specioso : hæc vero deformi, et ridiculo? sic ille cuncta velut in tabella revelabit. Fuge igitur dedecus illud maxime horrendum, et lauda, et dic : *Custodi me, Domine, quoniam in te speravi, quoniam bonorum meorum non indiges*⁴². Non enim nostrorum indiget, sed nostram salutem exquirat. Unde nos ipsos illi offeramus hostiam viventem, rationabilē obsequium⁴³, non per ignem, sed per longanimitatem. Qui enim perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, inquit⁴⁴. Propterea tranquillam, et quietam vitam eligentes, bene currite ut comprehendatis, sicut scriptum est⁴⁵. Non enim parvum est periculum, puritatem promissam non custodire. Proptereaque linguam tuam corrige, oculum comprimens, extendens manus tuas in preces, pedem movens, sicut Dominus creavit, in amictu modesta, in occursibus verecunda, servans in gressibus stabilitatem, in cibis quod sufficit, in continentia quod laboriosum, quod humile est, misericordiam, fratrum dilectionem, rerum communicationem, fidei sanitatem, nec unquam omnino tremendum illud obliviscere judicium.

Hæc autem omnia parva quidem dictu, magna vero

πετὴς εἰς τὴν ἀνοδὸν γένη. Ἴππος ἐὰν φάγῃ πολὺ οὐ τρέχει· ὁ ἀθλητὴς οὐχ ὃ θέλει τρώγει. Εἰ μὴ ἔφαγεν Ἰσραὴλ, καὶ ἐπαχύνθη, οὐκ ἂν ἀπελάκτισεν. Ἄνω τοίνυν τὸ ὄμμα σου ἔχε διαπαντός, ὅπου καὶ ὁ ποθοῦμένος σοι νυμφίος· πόθῳ τὰ πάθη νίκησον. Εὐχὴ καὶ νηστεία βοηθοῦσί σοι, καὶ αἱ θεαὶ Γραφαὶ νοθετοῦσιν. Μὴ ὀλιγώρει ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῦ στεφάνου. Ἐχεις ἀπεντεῦθεν τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ ἀναπαύσεως τὸ ἐνέχυρον· οὐ γὰρ ἀνέχῃ ἀνδρὸς μεθύοντος, οὐκ ὠδίνεις, οὐ τίκεις, οὐ κλαίεις, ὅτι τὸ τέκνον ἀπέθανεν, ἢ ἄλλο νοσεῖ· οὐ φροντίζεις μὴ ὁ ἀνὴρ βραδύνῃ ἐπανελθεῖν ἀποδημήσας. Ἀπηλλάγῃς τοῦ τίκτειν, καὶ τρέφειν, καὶ ἀνατρέφεσθαι. Ἀκολουθεῖ σου τῷ νυμφίῳ ὁδηγοῦντί σε εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν Χριστῷ· ἀκολουθεῖ κατὰ τὸ λόγιον τὸ λέγον·

« Ἐὰν πορεύεσθε πρὸς με ὀρθῶς, καὶ γὰρ πορεύομαι μεθ' ὑμῶν ὀρθῶς· ἐὰν δὲ πλάγιοι πορεύεσθε, καὶ γὰρ

προσδόχα ἐρχόμενον. Εἰ γὰρ ὁ λέγων· *Βραδύνει ὁ Κύριός μου ἐλθεῖν*, διχοτομεῖται ἐλθόντος αὐτοῦ· ὁ μὴ δὲ ὅλως προσδοκῶν τὴν ἐπιφανῆ παρουσίαν αὐτοῦ τί ἂν πάθῃ.

Εἰ οὖν θέλεις Χριστῷ ὁμοιωθῆναι, τοῖς ἰχνεσιν αὐτοῦ ἀκολουθεῖ· στενὴ γὰρ ἐστὶν ἡ πύλη, καὶ δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐτῇ. Ἀκούεις τοῦ Δανιὴλ λέγοντος· *Ἐγὼ Δανιὴλ ἡμὴν πενθῶν· τρεῖς ἐβδομάδας ἄριστον οὐκ ἔφαγον, καὶ οἶνος οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου*. Ἰωάννης τὴν ἐρημον ὥκησεν· οὐκ εἶχεν ἀμπελῶνα, ἵνα μὴ ἑαυτὸν χερσώσει. Λύχνος ἦν, διὰ τοῦτο τὰς προσβολὰς τῶν ἀνέμων ἡσφαλίζετο. Τούτων καὶ σὺ μνημόνευε τῶν δογμάτων. Οὐράνιον ἐπαγγέλλου πολιτείαν, ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως ἐν τῷ ἀγῶνι ὁρῶσα τὴν νίκην, ἐν τῇ νίκῃ τὸν στέφανον, τὸν ἀγωνοθέτην Ἰησοῦν· μόνον ἀσφαλὴς ἐστὼ σου ὁ δρόμος. Φοβερόν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος. Εἰδὲς ποτε εἰκόνας, πῶς αἱ μὲν τῶν προσώπων εἰσὶν εὐμήκεις καὶ εὐμεγέθεις καὶ περικαλλεῖς· αἱ δὲ γρυλλοειδεῖς καὶ καταγέλαστοι; Οὕτως ἐκεῖνος ὡς ἐν εἰκόνι τὰ πάντα ἀποκαλύψει. Φεῦγε τοίνυν τὴν αἰσχύνην ἐκείνην τὴν φρικωδεστάτην, καὶ αἶνει, καὶ λέγε· *Φύλαξόν με, Κύριε, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἠλπισα, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρεῖαν ἔχεις*. Οὐ γὰρ τῶν ἡμετέρων χρῆζει, ἀλλὰ τῆς ἡμῶν σωτηρίας ἐπιδέεται. Ὅθεν ἑαυτοὺς προσενέγκωμεν αὐτῷ θυσίαν ζώσαν, λογικὴν λατρείαν· οὐ διὰ πυρός, ἀλλὰ διὰ μακροθυμίας· ὁ γὰρ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται, φησί. Διὸ τὸν ἀτάραχον καὶ ἀπερίστατον βίον ἐλόμενοι καλῶς τρέχετε, ἵνα καταλάβητε, καθὼς γέγραπται. Οὐ γὰρ ὀλίγος ὁ κίνδυνος ὁμολογήσαντα τὴν ἀγνείαν μὴ φυλάξαι. Διὸ καὶ παιδαγωγεῖ σου τὴν γλῶσσαν, τὸν ὀφθαλμόν, ἐκτείνουσα τὰς χεῖράς σου εἰς προσευχάς, τὸν πόδα κινῶσα ὡς ὁ Δεσπότης ἐδημιούργησεν, ἐν τῇ καταστολῇ κόσμιος, ἐν ταῖς συντυχίαις αἰδέσιμος· ἐν τοῖς βαδίσμασιν ἀτάραχον· τὸ ἐν τοῖς βρώμασι τὸ αὐταρχεῖν· τὸ ἐν ἐγκρατεῖα εὐπονόν· τὸ ταπεινόν, τὸ συμπαθὲς, τὸ φιλάδελφον, τὸ κοινωνικόν, τὸ τῆς πίστεως ὑγιὲς, καὶ καθ' ὅλου μηδέποτε τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου ἐπιλαθέσθαι δικαστηρίου.

Ταῦτα δὲ πάντα μικρὰ μὲν λεγόμενα, μεγάλα δὲ

³⁵ Matth. vii, 13. ³⁶ Dan. x, 2. ³⁷ Matth. iii, 4. ³⁸ Matth. v, 35. ³⁹ Philipp. iii, 20. ⁴⁰ I Tim. vi, 12. ⁴¹ Hebr. x, 31. ⁴² Psal. xv, 2. ⁴³ Rom. xii, 4. ⁴⁴ Matth. x, 22. ⁴⁵ I Cor. ix, 21.

κατορθούμενα· Ὁμοία γάρ ἐστὶν ἡ βασιλεία, φησὶ, τῶν οὐρανῶν δέκα πυχθένοις, οὐχ ἡλίῳ, οὐ σελήνῃ, οὐκ ἄστρῳ, οὐκ αὐτοῖς τοῖς περικαλλέσιν, οὐ χρυσῷ, οὐκ ἀργυρίῳ, οὐ κάλλει μαραινομένῳ, οὐκ αὐτῷ τῷ οὐρανῷ. Τί τοίνυν ἔχει ἡ βασιλεία, ἡ τὴν πάντων πλουσιωτέραν ἀμεριμνίαν, περὶ ἧς ὁ νομφ-αγωγὸς τοῦ Χριστοῦ Παῦλος ἔλεγε· *Θέλω ὑμᾶς ἀμεριμνους εἶναι*; Ὅθεν εὐχεσθαι χρὴ, ἵνα ἐάν τις νοσῇ, ὑγιάνῃ· ἵνα διαμένῃ τὸ κτήμα. Εὐχου τοίνυν τῷ Θεῷ μετὰ τοῦ ἁγίου λέγουσα, *Ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε*. Εἰ καλὴ γὰρ συντυχία ἀνδρὸς ἀγαθοῦ βελτιοῖ τὸν συντυχάνοντα· πόσω μᾶλλον καὶ ἐν νοσῇ καὶ ἐν ἡμέρᾳ προσομιλεῖν τῷ Θεῷ; Τίς γὰρ ἐν νοσῶν παρῆναι τὸν Θεὸν ἀμαρτάνει. Μνημόνευε τοῦ εἰρημένου τοῦ Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε. Καλὴ μὲν γὰρ ἡ διὰ στόματος προσευχή, πολλῷ μᾶλλον ἡ διὰ τῶν δεομένων ἐν πνεύματι θυσία σοι γίνεται πρὸς τὸν Θεόν. Προμελέτα τὸ ἀποθανεῖν, νεκρῶσα τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ἡμέρα γὰρ Κυρίου ὡς κλέπτῃς, οὕτως ἔρχεται. Ἐάν ἀπαιτούμενος τὴν ψυχὴν, ἄρξῃ λέγειν· Ἐάσατέ με μετανοῆσαι· νηστεύσω, ἐλεήσω· ἐρεῖ σοι ὁ Δεσπότης, Οὐκ ἤκουσας· *Μετανοεῖτε, ἡγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν*; Καὶ Παῦλος ἔλεγεν· *Ἔως καιρὸν ἔχομεν, ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθόν*· οὐ γὰρ καιροῦ πολλοῦ χρεῖα πρὸς τὸν σωθῆναι θέλοντα. Ὁ γὰρ ληστὴς ἐν ῥοπῇ ἐσώθη πιστεύσας, καὶ τὸν ἀδαπάνητον θησαυρὸν τῆς βασιλείας ἐκέρδανε. Οἱ ἅγιοι μάρτυρες, ἐν μιᾷ ᾧρᾳ ἐδικαιώθησαν, ἐκεῖνοι τὸ αἷμα δεδώκασιν, σὺ ἀντὶ αἵματος κατὰφερε δάκρυα. Ἀψευδὴς ὁ λέγων, *Θέλω πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι*. Διὸ οὐ μόνον ἀπὸ τῶν θείων Γραφῶν νοουθετεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων συμφοραῖς παιδεύει ἡμᾶς. Οἱ γὰρ ἱατροὶ διὰ τοῦτο χειρουργοῦσι δημοσίᾳ, καὶ καίουσιν, καὶ ἄρχοντες ὑψηλοὶ ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ καθήμενοι ξέουσιν, ἵνα ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς ἡμεῖς ἐν κατανύξει γενώμεθα, ὅθεν ἐπιστηριζόμενοι, ἐπὶ τὴν γνῶσιν ὁδηγούμεθα, ἀπὸ δὲ τῆς γνώσεως διὰ τῶν ἀκολούθων ἀρετῶν ἐπὶ τὴν ἀγάπην ἐρχόμενοι, δι' αὐτῆς ἐπὶ τὴν κληρονομίαν ἐπειγόμεθα, τὴν μὲν ἀμαρτίαν ἀποδύμενοι, τὸ δὲ κόσμιον τοῦ ἔθνους ἀμφιεννύμενοι, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ὡς γέγραπται. Τίς γὰρ ἀγρυπνήσας ἐτρώθη ποτέ; οὐδεὶς γὰρ ἀγρυπνῶν ἐβλάβη ποτέ· οἱ ποιμένες καὶ μὴ παρόντων λύκων ἐφειστήκασιν· οἱ κύνες παρακολουθοῦσι, καὶ μὴ παρῇ τὰ θηρία. Ὅθεν καλὸν τὸ πάντοτε νήφειν· καὶ γὰρ μὴ ἀμοιβὴ ἦν τῶν πόνων, οὐδὲν σε παραβλάψει τὸ γυμνάσιον. Ἄκουε τοίνυν τῶν καλῶν συμβούλων, τῶν κατὰ σάρκα γονέων, οἱ κατὰ πνεῦμά εἰσι κηδεμονέστεροι, συμπαθοῦντες τοῖς ἀσθενεστέροις καὶ λέγοντες· *Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ*; Ὅθεν δεῖ ἐπιθεῖναι τοῦ λόγου τὸ φάρμακον. Ψυχὴ γὰρ ἅπαξ ἀμαρτίας γευσάμενη, καὶ ἀλύπως διατεθείσα, πολλὴν παρέχει τῷ νοσήματι τὴν προσθήκην. Ὡς περὶ γὰρ σπινθῆρ, ἐάν φθάσῃ ἐπιλαβέσθαι ὕλης, πάντα λοιπὸν κατανέμεται, οὕτω καὶ τῆς ἀμαρτίας ἡ φύσις, ἐπειδὴ τῶν τῆς ψυχῆς ἐπιλάθεται λογισμῶν, καὶ μηδεὶς ἢ ὁ σθεννύων, χα-

A expeditu. Nam simile est, inquit, regnum cœlorum decem virginibus ⁴³, non soli, non lunæ, non stellis, non ipsis monilibus, non auro, non argento non formæ tabescenti, non ipsi cœlo. Quid aliud igitur habet regnum, quam omnibus ditio-rem securitatem, de qua pronubus Christi Paulus dicebat: *Volo vos sine sollicitudine esse* ⁴⁶? Unde oportet orare, ut si quis ægrotet, sanetur, ut permaneat possessio. Igitur ora Deum cum sancto viro, dicens: *Septies in die laudem dixi tibi* ⁴⁷. Nam si bonus viri boni occursus meliorem reddit occurrentem, quanto magis nocteque ac die Deo colloqui? Quis enim Deum adesse cogitans peccat? Memento illius dicti: *Sine intermissione orate* ⁴⁸. Oris quidem oratio bona, multo melius si per supplicantes in spiritu tibi sacrificium sit apud Deum. B Præmeditare de moriendo, membra supra terram mortificans. Dies enim Domini sicut fur venit. Si repentibus animam dicere cœperis: *Sinite me pœnitere, jejunabo, miserebor*: dicet Dominus: *Non audisti: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum* ⁴⁹? Et Paulus dicebat: *Dum tempus habemus, operemur bonum* ⁵⁰. Non enim tempore multo opus est salvare se volenti. Latro enim in momento salvatus est, fidem adeptus, et incorruptum regni thesaurum lucratus est. Sancti martyres una hora justificati sunt: illi sanguinem dederunt, tu pro sanguine deduc lacrymas. Non mentitur qui dicit, *Volo omnes homines salvos fieri*: propterea non tantum ex divinis Scripturis instruit, verum et alienis nos erudit calamitatibus. C Nam ideo medici publice chirurgiam exercent, et urunt: et magistratus sublimes super alto sedentes tribunali reos cædunt, ut in alienis malis nos in compunctionem veniamus, unde firmati in scientiam ducamur, a scientia vero per consequentes virtutes ad charitatem venientes, per ipsam ad hæreditatem festinemus, peccatum quidem exuamus, morum autem moderationem induamus in oratione perseverantes, sicut scriptum est ⁵¹. Quis enim vigilans unquam vulneratus est? Nullus enim vigilans unquam læsus est. Pastores etiam non præsentibus lupis præsentibus, canes sequuntur, licet feræ non adsint. Unde expedit semper sobrie agere: nam etiam si laborum nulla sit retributio, nihil D tibi nocebit exercitatio. Audi igitur bonos consiliarios, non secundum carnem parentes, sed eos qui secundum spiritum, sunt magis solliciti, infirmioribus compatientes, et dicentes: *Quis infirmatur, et ego non infirmor* ⁵²? unde verbi medicinam imponere convenit. Anima namque quæ semel peccatum gustavit, et sine tristitia est, multam affert morbo accessionem. Sicut enim scintilla si materiam apprehendere præoccupaverit, omnia postmodum depascit: sic et peccati natura, postquam animæ cogitationes apprehenderit, et qui exstinguat fuerit nemo: difficilior fuerit jam, et vix su-

⁴³ Matth. xxv. 1. ⁴⁶ I Cor. vii. 32. ⁴⁷ Psal. cxviii. 164. ⁴⁸ I Thess. v. 17. ⁴⁹ Matth. iii. 2. ⁵⁰ Gal. ii. 10. ⁵¹ Act. ii. 42. ⁵² II Cor. xi. 29.

perabilis sit sequentium accessione, ad majorem se contemptum extollens. Ita sæpius ab initio flammam quidam non exstinguentes, in magnam devenere naufragium: non habens enim peccatum se ulterius procedere prohibentem, equo simile est, qui frenum abruperit, et sessorem præcipitaverit. Etenim infirmi donec medicantes admittunt, multam habent spem sanitatis: postquam vero in mentis alienationem deciderint, immedicabiles sunt, nullo curante, non propter morbi naturam, sed propter curantis absentiam. Oportet igitur peccati corruptionem, velut equum effrenem in posteriora repelli. Nam post vitæ finem neque recte factorum, neque præclarorum facinorum sunt occasiones: sicut nec athletis post transacta certamina, coronas adipiscendi. Unde coronæ gloriam optantes, obnoxii calumniatoribus esse fugiamus: Si cuius enim opus, inquit, arserit, detrimentum patietur⁵⁵. Exprobrari de deteriori dictum est, atque ulinam flammam igne combusti. Si igitur nobis nolumus exprobari, ne nos cuiquam exprobremus. Nam inquit: Noli impropere homini avertenti se a peccato⁵⁶. Si enim, adulter, inquit, cum captus fuerit, dolores et pœnas suffert, ipsius autem opprobrium non delebitur⁵⁷: quanto magis in iudicio illo, quod neque donis, nec ullis aliis rebus solvitur? Igitur aperi os tuum verbo Dei, et ne otiose loquaris. Si enim de otioso verbo pœnas dabimus, quanto magis de negotio non juxta mandatum peracto? Ne igitur vanarum rerum jucunditas nos aliquando decipiat. Sicut enim umbram apprehendere non datur, ita nec humana negotia: quædam enim sine fine resolvuntur, quædam autem ante finem, et torrente velocius præterfluunt. Futura vero non norunt mutationem, senectam nesciunt, nullam habent conversionem, sed semper vigent, et in speciosa varietate permanent. Nec pecunias admireris, quæ apud possessores non permanent, sed dominos mutant, et ab hoc ad alterum transiliunt, atque ab illo rursus ad alium: hæc omnia despuere convenit: sufficit enim solum eum audire, qui dicit quod quæ videntur temporalia sunt: quæ vero non videntur, æterna sunt⁵⁸. Scriptum est: Deus iudex, justus, et fortis, et longanimis⁵⁹. Vigilantia tibi opus est, ut domum tuam a latrone custodias. Adversarius enim diabolus te supplantare querit, ne ascendere possis, unde ille cecidit⁶⁰. Multæ sunt ipsius artes: ab ipso fuge, ut dicas: Ipse liberabit me de laqueo venantium, et a verbo aspero⁶¹. Non tantum opus est tibi lucerna, verum et lumine sempiterno propter occurrentium insidias. Pedes habens non potes ambulare, nisi lucernam habeas Dei legem: manus habens non potes palpare, nisi lux adsit: oculos habens cernere non potes, nisi lumen appareat: viam quotidie pergis, opus habes lucerna, ne in præcipitium cadas⁶². Ubique sis laqueis superior, clamans: Transmigrabo in montem sicut

λεπωτέρα λοιπόν καὶ δυσχείρωτος γίνεται τῇ τῶν δευτέρων προσθήκῃ, πρὸς μείζονα καταφρόνησιν ἐπαίρομένη. Οὕτω πολλάκις παρὰ τὴν ἀρχὴν οὐ φλόγα σθεννύοντες τινες, εἰς ναυάγιον μέγα κατήκτησαν. Μὴ ἔχουσα γὰρ ἡ ἀμαρτία τὸν πρόσω προβαίνειν κωλύοντα, ἵππῳ ἔοικε τὸν χαλινὸν ἀπορρήξαντι, καὶ τὸν ἀναβάτην κρημνίσαντι. Καὶ γὰρ οἱ νοσοῦντες ἕως μὲν προΐενται τοὺς θεραπεύοντας, πολλὴν ἔχουσι τῆς ὑγιείας τὴν ἐλπίδα· ἐπὶ δὲ εἰς φρενίτιν ἐμπέσωσιν, ἀνίατόν ἐστιν, οὐδανὸς θεραπεύοντος, οὐ παρὰ τὴν τῆς νόσου φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ θεραπεύοντος ἐρημίαν. Δεῖ οὖν τὴν φθορὰν τῆς ἀμαρτίας ὥσπερ ἵππον δυσήνιον εἰς τὰ ὀπίσω ἀνακρούεσθαι. Μετὰ γὰρ τοῦ βίου τελευτῇ, οὔτε κατορθωμάτων, οὔτε ἀνδραγαθημάτων εἰσὶν ἀφορμαί, ὥσπερ οὔτε τοῖς ἀθληταῖς μετὰ τὸ παρελθεῖν τοὺς ἀγῶνας τοὺς στεφάνους ἐφέλκεσθαι. Ὅθεν τὴν δόξαν ποθοῦντες τοῦ στεφάνου, φύγωμεν τὸ δνειδισθῆναι. Εἰ τις γὰρ, φησὶ, τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται. Τὸ δνειδισθῆναι ἐπὶ τοῦ χειρόνος εἴρηται· ὡς ὄφελον εἰ ἐγενήθημεν πυρίκαυστοι. Εἰ τοίνυν θέλωμεν μὴ δνειδισθῆναι, μηδὲ ἡμεῖς τινα δνειδίσωμεν· Μὴ δνειδίξε γὰρ, φησὶν, ἀνθρώπον ἀποστρέφοντα ἀπὸ ἀμαρτίας. Εἰ γὰρ ὁ μοιχὸς, φησὶν, ἐὰν ἀλλῷ, ὀδύνας καὶ τιμωρίας ὑποφέρει, τὸ δὲ δνειδος αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται· πόσω μᾶλλον ἐκείνου τοῦ κριτηρίου, τοῦ μηδὲ δώροις, μηδὲ ἐτέροις τισὶ διαλυομένου; Τοίνυν ἀνοιγέ σου στόμα λόγῳ Θεοῦ, καὶ μὴ ἀργολόγει· εἰ γὰρ περὶ ἀργοῦ λόγου δώσομεν εὐθύνas, πόσω μᾶλλον περὶ πράγματος τοῦ μὴ κατ' ἐντολὴν γεγεννημένου; Μὴ οὖν τὸ ἡδὺ τῶν φαινομένων ἀπατάτω ὑμᾶς. Ὅσπερ γὰρ σκιᾶς οὐκ ἐστὶν ἐπιλαθέσθαι, οὕτως οὐδὲ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· τὰ μὲν γὰρ τῇ τελευτῇ καταλύεται· τὰ δὲ πρὸ τῆς τελευτῆς, καὶ πάντα χειμάρρου ὀξύρρεπέστερον παρέρρει. Τὰ δὲ μέλλοντα οὐκ οἶδε μεταβολὴν, οὐκ ἐπίσταται γῆρας, οὐκ ἔχει τινὰ ἀλλοίωσιν, ἀλλὰ ἀκμάζει διαπαντός, καὶ ἐν ποικίλαις εὐπρεπείαις διαμένει. Μὴ θαυμάσης χρήματα τὰ μὴ παραμένοντα τοῖς κεκτημένοις, ἀλλ' ἀμείδοντα τοὺς δεσπότας, καὶ ἀπὸ τούτου εἰς ἕτερον μεταπηδῶντα, καὶ πάλιν ἀπ' ἐκείνου πρὸς ἄλλον· τούτων πάντων δεῖ καταπτύειν· ἀρκεῖ γὰρ ἀκοῦσαι μόνου τοῦ λέγοντος· Τὰ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια. Γέγραπται· Ὁ Θεὸς κριτὴς, δίκαιος, καὶ ἰσχυρὸς, καὶ μακρόθυμος. Ἀγρυπνίας σοι χρεῖα πολλῆς, ἵνα τηρήσῃς σου τὴν οἰκίαν διὰ τὴν ληστίαν. Ὁ γὰρ ἀντίδικός σου διάβολος κτελίσαι σε βούλεται, ἵνα μὴ ἀνέλθῃς, ὅθεν ἐκεῖνος ἔπεσε. Πολλὰ αὐτοῦ αἰ μεθοδίαί· εἰσί· φεῦγε ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα λέγῃς, Αὐτὸς ῥύσεται με ἐκ παγίδος θηρευτῶν, καὶ ἀπὸ λόγου τιναχῶδους. Οὐ μόνον λύχνου σοι χρεῖα, ἀλλὰ καὶ φωτὸς αἰδίου, διὰ τὰς ἀπαντῶντων ἐπιβουλάς. Πύδας ἔχουσα οὐ δύνασαι περιπατεῖν, ἐὰν μὴ ἔχῃς λύχνον τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον· χεῖρας ἔχουσα οὐ δύνασαι φηλαφῆσαι, ἐὰν μὴ τὸ φῶς παρῇ· ὀφθαλμοὺς ἔχουσα, οὐ δύνασαι βλέπειν, ἐὰν μὴ φαίνη φῶς· ὀδὸν ἰδεύεις

⁵⁵ 1 Cor. iii, 15. ⁵⁶ Eccli. viii, 6. ⁵⁷ Prov. vi, 52. ⁵⁸ 11 Cor. iv, 18. ⁵⁹ Psal. vii, 12. ⁶⁰ 1 Petr. v, 8. ⁶¹ Psal. xc, 5. ⁶² Psal. cxiii, 5-7.

καθ' ἐκάστην ἡμέραν, χρεῖαν ἔχεις τοῦ λύχνου, ἵνα μὴ εἰς κρημνὸν καταπέσῃς· πάντοτε γίνου ἀνωτέρα τῶν παγίδων, βοῶσα· *Μεταναστήσομαι ἐπὶ τὰ ὄρη, ὡς σερουθίων· καὶ τίς δώσει μοι πτέρυγας, ὥσπερ περιστερᾶς, καὶ πετασθήσομαι, καὶ καταπαύσω;* Κόρη προσαγορεύεται ὁ ὀφθαλμός· ἵνα ὡς ἐκείνη ὑπὸ δύο βλεφάρων ὡς ἐν τινι κουδουκλείῳ ἀποκλείσται, οὕτω καὶ ἡ παρθένος διαμείνῃ. Ὡς περ καὶ τὴν γλῶσσαν ὑπὸ δύο φραγμῶν, τῶν ὀδόντων λέγω καὶ τῶν χειλέων, ἀπέκλεισεν, ἵνα ὡς ἀδέσμιος παρθένος, μηδὲν ἀκριτον φθέγγηται, ἀλλὰ μᾶλλον προορῶσα τὰ τῆς κρίσεως λέγῃ· Ἄρα ποταμός ἐστὶν ὁ πύρινος ποταμός; Ἄρα ποταπὸν ἐστὶν ἐκεῖνο τὸ πύρινον σκότος καὶ ἐξώτερον; Ἄρα ποταπὸς ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων;

Ταῦτα ἐν νῷ λαμβάνουσα ἄρεσκε τῷ νυμφίῳ Χριστῷ. Ἀπόδημος τέως ἐστὶ. Φύλαξον αὐτῷ τὴν συνείδησιν, ἕως ἂν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ψάλλουσα, *Ἡ ψυχὴ μου ἐν ταῖς χερσὶ σου διαπαντός, καὶ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐπελαθῶμαι.* Ὅσον ἄνω τυγχάνεις, οὐκ ἐμπίπτεις εἰς τὰς παγίδας, ἵνα δυνηθῇς λέγειν ἐν συνέσει· *Ἡ ψυχὴ μου ὡς σερουθίων ἐρρύσθη ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων.* Πάντοτε φοβοῦ τὸν Κριτὴν, καὶ εἰ μὴ μετὰ ἀγγέλων ποθεῖς διαγωγὴν, καὶ μετὰ τοῦ διαδόλου φοβήθητι. Βλέπε· ὡς γὰρ κλέπτῃς ἔρχεται ὁ θάνατος. Ἀναψὸν σου τὸν λύχνον· φαιδρὰ ἔστω σου ἡ λαμπάς, ἵνα μὴ κοιμωμένης σου εὐρεθῇ λειπομένη τὸ ἔλαιον. Μὴ λογίσῃ τὴν ταλαιπωρίαν, ἀλλὰ τὴν παρρησίαν· μὴ τὰς πληγὰς, ἀλλὰ τὰς τιμὰς· μὴ τὰς πιπτούσας λογίζου, ἀλλὰ τὰς εὐαρεστούσας. Ὁ ἅγιος Στέφανος οὐ τοὺς κάτω λίθους ἐσκόπει· ἀλλὰ τὰ ἄνω βραβεῖα· οἱ μάρτυρες τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἔδωκαν· ἡμεῖς καὶ τὴν αἵκισιν ἑαυτῶν προσενέγκωμεν. Γλυκὺς ὁ ὕπνος φαίνεται τῆς νυκτός· ἀλλ' εὖ ἴσθι ὡς οὐδὲν γλυκύτερον τῆς ψαλμωδίας. Ἀλλὰ βαρὺ σοι τὸ χαμαὶ κοιμᾶσθαι; ἐννόησον, ὅτι οἱ μάρτυρες ἐπ' ἀνθρώπων ἐδάλλοντο· ἀλλὰ πικρότερόν σου ποιεῖ τὸ στόμα ἡ νηστεία; Χριστὸς ὁ τὴν γλυκύτητα τοῦ μέλιτος δημιουργήσας, χολῆς ἐγεύσατο διὰ σέ· ἀλλὰ δακρύεις δι' αὐτήν· οὐδέποτε ὡς ὁ Παῦλος διὰ τὴν ἐτέρων σωτηρίαν ἐδάκρυσας. Ἐν τούτοις σεαυτὴν παρακάλει· πρὸς ὀλίγον χρόνον ὁ κάματος, καὶ εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἡ ἀνάπαυσις. Νέκρωσον τῇ προσδοκίᾳ τὸν πόνον, τὴν γὰρ θλίψιν ἡ χαρὰ διαδέχεται. Ἐννόησον, ὅτι πρὸς καιρὸν νομιζομένη ἡδονή, αἰωνίαν κόλασιν προξενεῖ, καὶ φύγε τὴν τέρψιν, διὰ τὴν θλίψιν· μὴ τοῖς σοῖς μέλεσι κατὰ σοῦ βέλεσι χρήσῃται ὁ διάβολος, τῷ ὀφθαλμῷ, τῇ ἀκοῇ, τῷ στόματι, τῇ χειρὶ· μὴ πέμψῃ σοι βέλος γαστριμαργίας. Οἶδα γὰρ ὅπως ὁ τότε λαὸς μετὰ νηστείας περάσας τὴν θάλασσαν, ἀπὸ μέθης τρωθεὶς κατὰ τὴν ἡπειρον ἐναυάγησε. Βλέπε τὸ ἐκείνων πάθος, καὶ φεύγε τὸ πτώμα. Εἰ γὰρ τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο ὁ δεσπότης Χριστὸς, οὐδὲ σου φείσεται ἀμελοῦσης. Ἐὰν δὲ ὅλη τῇ ψυχῇ καὶ ὁμιλίᾳ πρὸς ἀγωνίᾳ, μετὰ πάντων ἁγίων εὐφρανθήσῃ· χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ δόξα τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

A passer ⁶¹; et: *Quis dabit mihi pennas, sicut columbae et volabo et requiescam* ⁶²? Pupilla appellatur oculus, ut sicut ille duabus palpebris velut in quodam conclavi clausus est, ita et virgo permaneat. Sicut et linguam sub duobus septis, dentibus dico, et labiis Deus conclusit, ut tanquam verecunda virgo nil indiscretum loquatur, sed potius cogitans quæ sunt iudicii, dicat: Qualis est igneus fluvius? quales illæ sunt tandem igneæ tenebræ exteriores? qualis tandem stridor dentium?

Hæc mente concipiens stude sponso placere Christo. Absens interim est, ipsi conscientiam custodi, donec in gloria sua veniat, psallens: Anima mea in manibus tuis semper, et legem tuam non sum oblita ⁶³. Quanto superior evadis, in laqueos non incidis, ut possis dicere ex corde: *Anima mea sicut passer erepta est de laqueo venantium* ⁶⁴. Undique Judicem time, et si cum angelis conversationem non cupis, saltem eum diabolo non conversare. Cauta sis: mors enim tanquam fur venit. Lucernam tuam accende, ardens sit lampas tua, ne dormiente te oleum deficere inveniat. Ne cogites ærurnam, sed libertatem: non flagella, sed honores: non cadentes, sed bene placentes computa. Sanctus Stephanus non terrenos lapides considerabat, sed superna bravia ⁶⁵: martyres animas suas dederunt, nos saltem flagellationem nostram offeramus. Dulcis somnus nocte videtur, sed bene nosti quod nihil psalmodia dulcius. At grave tibi hami cubare? cogita quod martyres super carbones jactabantur. At amarior os facit jejunium? Christus qui mellis dulcedinem creavit, fel propter te gustavit. Sed lugens propter te ipsam? nunquam sicut Paulus propter aliorum salutem lacrymas sudisti. In his teipsam consolare: ad modicum temporis labor, et in sæculum sæculi requies: mitiga spe laborem, tribulationi enim lætitia succedit. Cogita, quod quæ ad tempus videtur voluptas æternum parat supplicium, et propter tribulationem fuge delectationem ne membris tuis in sagittas contra te diabolus utatur, oculo, auribus, ore, manu, ne tibi gula sagittam immittat. Novi enim quomodo populus illius temporis, qui cum jejunio mare transgressus est, ebrietate percussus, per continentem terram naufragium fecit. Respice illorum vitium, et ruinam refuge. Si enim naturalibus ramis Dominum Christus non perpercit, neque tibi parcat negligenti ⁶⁶. Si vero tota anima et integra fide pugnaveris, cum omnibus sanctis lætaberis, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri summi et sancto Spiritui gloria, honor et potestas summa, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

⁶¹ Psal. x, 2. ⁶² Psal. lrv, 7. ⁶³ Psal. cxviii, 7. ⁶⁴ Act. vii, 33 seqq.
⁶⁵ Rom. xi, 21.